

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِهِ نَسْتَعِينُ

آیات ملائکه در قرآن

در این نوشتار، تلاش شده است تا تمامی آیات قرآن کریم مربوط به ملائکه، با نظمی روشن و بر اساس ترتیب مصحف شریف، گردآوری و تحلیل گردد. مبنا و اساس این پژوهش، ترجمه و تفسیر براساس المیزان اثر حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا صفوی ارائه شده است.

ساختار تحقیق

- استخراج آیات به ترتیب سوره‌های قرآن، با ذکر نام سوره، شماره آیه و متن کامل آن.
- ترجمه دقیق هر آیه بر اساس ترجمه آقای صفوی.
- تحلیل محتوایی هر آیه با توجه به:
 - ارتباط با آیات قبل و بعد.
 - موضوعات کلیدی مرتبط با ملائکه.
 - نقش فرشتگان در نظام تکوین و تشریع.
- نتیجه‌گیری از هر آیه، با تأکید بر جایگاه ملائکه در نظام الهی.

روش کار

این پژوهش با مراجعه مستقیم به متن قرآن به ترتیب مصحف انجام شده است.

درخواست از خوانندگان

این نوشتار، نسخه اولیه از پژوهشی گسترده درباره ملائکه در قرآن است. از این رو، از همه عزیزان—به ویژه اهل تحقیق و فضل—درخواست می‌شود با پیشنهادها و نقدهای سازنده خود، ما را در ارتقای این کار یاری نمایند. إن شاء الله این تلاش، گامی هرچند کوچک در راه شناخت بیشتر عالم ملکوت و عظمت پروردگار باشد.

«رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ»

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

تعداد آیات ملائکه در سوره ها

تعداد کل: ۲۸۳ – بیشترین آیه ملائکه در سوره حجر با ۳۴ آیه

بقره ۱۳	فرقان ۷	نجم ۱۹
آل عمران ۱۴	شعراء ۱	قمر ۴
نساء ۵	نمل ۱	واقعه ۱
انعام ۷	عنکبوت ۵	حدید ۱
اعراف ۴	روم ۱	ترحمیم ۲
انفال ۶	سجده ۱	ملک ۳
توبه ۲	احزاب ۴	حاقه ۵
یونس ۳	سباء ۳	معارج ۲
هود ۱۷	فاطر ۱	جن ۱
یوسف ۱	صافات ۱۳	مدثر ۲
رعد ۴	ص ۴	مرسلات ۷
حجر ۳۴	زمر ۱	نباء ۲
نحل ۷	غافر ۳	نازعات ۸
اسراء ۶	فصلت ۵	عبس ۲
کهف ۱	شوری ۱	تکویر ۶
مریم ۲	زخرف ۸	انفطار ۳
طه ۱	دخان ۴	فجر ۱
انبیاء ۴	محمد ۱	قدر ۲
حج ۲	ق ۹	
مومنون ۴	ذاریات ۱۵	

سوره بقره

آیات ۳۰ تا ۳۴

(۲) البقرة : ۳۰ - وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

و آن گاه بر آدمیان نعمت ارزانی شد که پروردگارت به فرشتگان گفت: من در زمین جانشینی قرار خواهم داد. فرشتگان (چون می دانستند که موجودی که در زمین زندگی می کند روی به تبهکاری می آورد)، گفتند: آیا در زمین کسانی را می گماری که در آن فساد می کنند و خون ها می ریزند، در حالی که ما همراه با ستایش تو، تو را تسبیح می گوئیم و تقدیس می کنیم؟ گفت: من چیزهایی می دانم که شما نمی دانید. (۳۰)

(۲) البقرة : ۳۱ - وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

و نام همگان را به آدم آموخت، سپس آنان را بر فرشتگان عرضه کرد و گفت: اگر راست می گوئید که شما شایسته مقام خلافتید، مرا از نام آنان با خبر کنید. (۳۱)

(۲) البقرة : ۳۲ - قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

فرشتگان گفتند: پروردگارا، تو از هر عیب و کاستی پیراسته ای. ما را دانشی جز آنچه تو به ما آموخته ای نیست. بی تردید تویی دانا و حکیم. (۳۲)

(۲) البقرة : ۳۳ - قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ الْغَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ أَعْلَمُ مَا تَبْدُونَ وَ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

خدا گفت: ای آدم، از نام آنان به فرشتگان خبر ده. هنگامی که آدم اسامی آنها را به فرشتگان خبر داد، خدا به فرشتگان گفت: آیا به شما نگفتم که من نهان آسمان ها و زمین را می دانم و آنچه را آشکار می کنید و آنچه را کتمان کرده اید می دانم؟ (۳۳)

(۲) البقرة : ۳۴ - وَ إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَ اسْتَكْبَرَ وَ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

و نیز آن گاه بر آدمیان نعمت ارزانی شد که به فرشتگان گفتیم: برای آدم سجده کنید. پس همگان سجده کردند، مگر ابلیس که خودداری کرد و تکبر ورزید و از کافران بود. (۳۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

آیات قبل: آیات قبل درباره خلقت انسان و جهان (آیه ۲۹) است.

آیات بعد: آیات بعد به داستان آدم و حوا و هبوط آنها می پردازد (آیه ۳۵ به بعد).

ارتباط: ملائکه به عنوان موجوداتی که در جریان خلقت انسان و آزمایش آدم نقش داشتند، این دو بخش را به هم پیوند می‌دهند.

موضوعات مورد اشاره

گفتگوی خداوند با ملائکه درباره آفرینش انسان (آیه ۳۰)

تسبیح و تقدیس ملائکه برای خدا (آیه ۳۰)

اعتراض ملائکه به خلقت انسان و پاسخ خداوند (آیه ۳۰)

آزمایش ملائکه با معرفی اسماء به آدم (آیه ۳۱-۳۳)

سجده ملائکه به آدم و امتناع ابلیس (آیه ۳۴)

آیات ۹۷ و ۹۸

(۲) البقرة : ۹۷ - قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

یهودیان به این بهانه به قرآن ایمان نمی‌آورند که با جبرئیل که آورنده وحی است دشمنند. ای پیامبر، به آنان بگو: هرکس دشمن جبرئیل است، نباید از کتاب الهی رویگردان شود؛ چرا که جبرئیل به اذن خدا این کتاب را بر قلب تو نازل کرده است؛ کتابی که حقانیت کتاب‌های آسمانی پیش از خود، از جمله تورات را تأیید می‌کند و برای کسانی که به آن ایمان می‌آورند مایه هدایت و بشارت است. (۹۷)

(۲) البقرة : ۹۸ - مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ

هر کس دشمن خدا و فرشتگان و پیامبران او و دشمن جبرئیل و میکائیل است، کافر است و بی‌تردید خدا دشمن کافران است. (۹۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره رفتارهای نادرست بنی اسرائیل و انکار آیات الهی

بعد: تأکید بر نزول آیات واضح الهی و عهدشکنی کافران

ارتباط: اشاره به جبرئیل و میکائیل به عنوان واسطه‌های نزول وحی و دشمنی کافران با آنها

موضوعات مورد اشاره

نقش جبرئیل در نزول قرآن (آیه ۹۷)

دشمنی کافران با خدا، ملائکه و پیامبران (آیه ۹۸)

ذکر نام دو فرشته (جبرئیل و میکائیل) در کنار رسل الهی

(۲) البقرة : ۱۰۲ - وَ اتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ ۚ وَ مَا كَفَرَ سَلِيمَانُ ۚ وَ لَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ ۚ وَ مَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَ مُارُوتَ ۚ وَ مَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۚ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَ زَوْجِهِ ۚ وَ مَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ وَ يَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَ لَا يَنْفَعُهُمْ ۚ وَ لَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ ۚ وَ لَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

و یهودیان افسون‌هایی را دنبال کردند که جنیان شرور آنها را برایشان می‌خواندند و به آنان تعلیم می‌دادند و به دروغ آنها را بر حکومت سلیمان می‌بستند و می‌گفتند سلیمان با همین افسون‌ها بر جن و انس و دیگر موجودات سلطنت می‌کرد؛ در حالی که سلیمان سحر نکرد و کافر نشد، بلکه آن جنیان شرور کفر ورزیدند که به مردم سحر آموختند. و نیز یهودیان افسون‌هایی را دنبال کردند که بر آن دو فرشته به نام‌های هاروت و ماروت در شهر بابل الهام شد.

در صورتی که آن دو فرشته به هیچ‌کس سحر نمی‌آموختند مگر این‌که به او می‌گفتند: ما فقط وسیله آزمایشیم، پس مبدا با به کار گرفتن آنچه می‌آموزی کافر شوی. ولی یهودیان از آنها افسون‌هایی می‌آموختند که به وسیله آنها میان مرد و همسرش جدایی می‌افکندند. البته جز به اذن خدا نمی‌توانستند به کسی زیان برسانند، چرا که بی‌اذن خدا هیچ کاری در جهان هستی صورت نمی‌گیرد. آری، یهودیان چیزهایی از هاروت و ماروت فرامی‌گرفتند که برای آنان زیانبار بود و سودی عایدشان نمی‌کرد، و آنها خوب می‌دانستند که هرکس خریدار سحر باشد (آن را بیاموزد و به کار اندازد) در آخرت نصیبی نخواهد داشت. یهودیان خود را به بد چیزی فروختند. ای کاش می‌دانستند. (۱۰۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره انکار آیات الهی توسط اهل کتاب

بعد: تأکید بر پاداش الهی برای اهل تقوا

ارتباط: ذکر هاروت و ماروت به عنوان نمونه‌ای از آزمایش الهی و ارتباط آن با گناهان مردم

موضوعات مورد اشاره

نازل شدن دانش سحر بر دو فرشته (هاروت و ماروت) در بابل

هشدار این دو فرشته به مردم درباره آزمایش بودن این دانش

استفاده نادرست مردم از این دانش برای تفرقه انداختن

(۲) البقرة : ۱۶۱ - إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ مَاتُوا وَ هُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ

کسانی که بر کفر اصرار ورزیده و در حال کفر مرده‌اند، لعنت خدا و فرشتگان و همه مردم بر آنان خواهد بود. (۱۶۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره کتمان کنندگان آیات الهی و توبه کنندگان

بعد: توحید و نشانه‌های الهی در آفرینش

ارتباط: ذکر عذاب کافران و لعنت الهی و ملائکه به عنوان نتیجه کفر

موضوعات مورد اشاره

مشارکت ملائکه در لعنت کافران

همراهی ملائکه با خداوند در مجازات کافران در آخرت

آیه ۱۷۷

(۲) البقرة : ۱۷۷ - لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَ النَّبِيِّينَ وَ آتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَ الْيَتَامَى وَ الْمَسَاكِينَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ وَ السَّائِلِينَ وَ فِي الرِّقَابِ وَ أَقَامَ الصَّلَاةَ وَ آتَى الزَّكَاةَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَ الصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَ الضَّرَّاءِ وَ حِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

نیکی آن نیست که [هنگام عبادت] روی خود را به سوی مشرق و مغرب بگردانید و آن را به عنوان قبله تلقی کنید، بلکه نیکی آن است که انسان به خدا و روز واپسین و فرشتگان و کتاب‌های آسمانی و پیامبران ایمان آورده و مال خود را با این که به آن علاقه‌مند است، به خویشاوندان و یتیمان و بینوایان و درراه‌مانده و گدایان و در راه آزادی بردگان داده است، و نماز را برپا داشته و زکات خود را پرداخته است؛ و آن است که چون پیمانی بستند به پیمان خود وفا کردند و آن است که در تنگدستی و زیانکاری و به هنگام کارزار، شکیبایی و پایداری نمودند. اینانند کسانی که راست گفته‌اند و اینانند تقوایندگان. (۱۷۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره احکام و دستورات دینی

بعد: ادامه موضوع احکام و تقوا

ارتباط: ذکر ملائکه به عنوان یکی از ارکان ایمان در کنار سایر اصول دین

موضوعات مورد اشاره

ایمان به ملائکه به عنوان یکی از ارکان اصلی ایمان

ذکر ملائکه در کنار سایر اصول اعتقادی مانند ایمان به خدا، روز قیامت و پیامبران

آیه ۲۱۰

(۲) البقرة : ۲۱۰ - هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ قُضِيَ الْأَمْرُ وَ إِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

آیا مشرکان چیزی جز این انتظار دارند که خدا در سایبان‌هایی از ابرها به سراغشان آید و نیز فرشتگان بیایند و کار پایان داده شود؟ و همه امور به خدا بازگردانده می‌شود. (۲۱۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: هشدار درباره عواقب نافرمانی پس از دریافت نشانه‌های الهی

بعد: پرسش از بنی‌اسرائیل درباره آیات الهی

ارتباط: توصیف صحنه قیامت و حضور ملائکه به عنوان بخشی از نشانه‌های آن روز

موضوعات مورد اشاره

حضور ملائکه در روز قیامت همراه با خداوند

این حضور به عنوان بخشی از فرآیند نهایی و حتمی قیامت ذکر شده است

آیه ۲۴۸

(۲) البقرة : ۲۴۸ - وَ قَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَ بَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَ آلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُم إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ

پیامبرشان به آنان گفت: نشانه الهی بودن فرمانروایی او این است که آن صندوق معهود- که فرشتگان آن را حمل می‌کنند- به سوی شما خواهد آمد؛ صندوقی که در آن آرامشی است از جانب پروردگارتان و یادگاری از آنچه موسی و هارون و خاندانشان بر جای نهاده‌اند. اگر مؤمن باشید، قطعاً در آمدن آن صندوق، برای شما نشانه‌ای بر درستی فرمانروایی اوست. (۲۴۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره انتخاب طالوت به عنوان پادشاه و معجزه تابوت

بعد: آزمایش قوم طالوت با نهر آب

ارتباط: ذکر حمل تابوت توسط ملائکه به عنوان نشانه‌ای الهی برای تأیید پادشاهی طالوت

موضوعات مورد اشاره

نقش ملائکه در حمل تابوت عهد

این عمل به عنوان نشانه‌ای الهی برای مؤمنان ذکر شده است

آیه ۲۸۵

(۲) البقرة : ۲۸۵ - آمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَ الْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَ مَلَائِكَتِهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ لَا نَفَرَقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَ قَالُوا سَمِعْنَا وَ أَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَ إِلَيْكَ الْمَصِيرُ

پیامبر به آنچه از جانب پروردگارش به سوی او فروفرستاده شده ایمان آورده است، و مؤمنان نیز به آن ایمان آورده‌اند. آری، همگی به خدا و فرشتگانش و کتاب‌ها و پیامبرانش ایمان آورده‌اند، و گفتند: ما میان هیچ‌یک از پیامبران او جدایی نمی‌افکنیم و به همه آنها ایمان داریم و گفتند: دعوت خدا را پذیرفتیم و اطاعت کردیم. پروردگارا، آمرزش تو را می‌خواهیم و بازگشت همگان به سوی توست. (۲۸۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره قدرت مطلق الهی و حسابرسی اعمال

بعد: دعای مؤمنان برای بخشش و یاری

ارتباط: ذکر اصول ایمان از جمله ایمان به ملائکه در پایان سوره

موضوعات مورد اشاره

ایمان به ملائکه به عنوان یکی از ارکان اصلی ایمان

ذکر ملائکه در کنار سایر اصول اعتقادی (خدا، کتاب‌ها، پیامبران)

سوره آل عمران

آیه ۱۸

(۳) آل عمران : ۱۸ - شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

خداوند که در کارهایش عدالت را برپا داشته گواهی داده است که معبودی شایسته پرستش جز او نیست، و فرشتگان و عالمان نیز بر آن گواهی داده‌اند. آری، معبودی شایسته پرستش جز او که شکست‌ناپذیر و حکیم است، نیست. (۱۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف ویژگی‌های مؤمنان و پاداش الهی

بعد: بیان حقانیت دین اسلام و اختلافات اهل کتاب

ارتباط: تأکید بر توحید با شهادت خدا، ملائکه و اهل علم

موضوعات مورد اشاره

شهادت ملائکه بر وحدانیت خداوند

همراهی ملائکه با خداوند در گواهی بر حقانیت توحید

آیات ۳۹ و ۴۰

(۳) آل عمران : ۳۹ - فَادَّاتُهُ الْمَلَائِكَةُ وَ هُوَ قَائِمٌ يَصَلِّي فِي الْمَحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَ سَيِّدًا وَ حَصُورًا وَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

پس در حالی که ایستاده بود و در محراب نماز می‌گزارد، فرشتگان او را ندا دادند که خدا تو را به فرزندی که نامش را یحیی نهاده است مژده می‌دهد. او کلمه خدا (مسیح) را تصدیق می‌کند و در میان قومش ارجمند و از زنان خویشتندار و پیامبری از شایستگان است. (۳۹)

(۳) آل عمران : ۴۰ - قَالَ رَبِّ اَنِّيْ يَكُوْنُ لِيْ غُلَامٌ وَ قَدْ بَلَغَنِي الْكِبَرُ وَ امْرَأَتِيْ عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اَللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

زکریا گفت: پروردگارا، چگونه مرا پسری باشد در حالی که مرا سالخوردگی فرارسیده و همسرم نازاست؟ فرشته در پاسخ گفت: حقیقت همان است که به تو نوید داده شد. خدا هرکاری که بخواهد انجام می‌دهد. (۴۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: داستان حضرت مریم و نذر مادرش

بعد: بشارت به تولد یحیی

ارتباط: نقش ملائکه در ابلاغ بشارت الهی به زکریا

موضوعات مورد اشاره

ابلاغ بشارت الهی توسط ملائکه

ارتباط ملائکه با پیامبران برای انتقال پیام الهی

آیات ۴۲ تا ۴۷

(۳) آل عمران : ۴۲ - وَ اِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَ طَهَّرَكِ وَ اصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

ای پیامبر، و یاد کن زمانی را که فرشتگان گفتند: ای مریم، خدا تو را برای عبادت خویش برگزیده و تو را پاک ساخته و از گناهان مصون داشته و بر زنان جهانیان برتری داده است. (۴۲)

(۳) آل عمران : ۴۳ - يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَ اسْجُدِي وَ ارْكَعِيْ مَعَ الرَّاكِعِينَ

ای مریم، فروتنانه بر اطاعت از پروردگار خود پایدار باش و سجده کن و با رکوع‌کنندگان رکوع نمای. (۴۳)

(۳) آل عمران : ۴۴ - ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَ مَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذِ يَقُولُونَ أَفَلَا مَعَهُمْ يُكْفَلُ مَرْيَمَ وَ مَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذِ يَخْتَصِمُونَ

ای پیامبر، این از خبرهای غیبی است که آن را به تو وحی می‌کنیم، زیرا تو هنگامی که آنان تیرهای قرعه خود را می‌افکندند تا کدام یک سرپرستی مریم را بر عهده گیرد نزدشان نبود، و نیز هنگامی که در این باره به کشمکش پرداختند نزدشان حضور نداشتی. (۴۴)

(۳) آل عمران : ۴۵ - إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ

ای پیامبر، یاد کن زمانی را که فرشتگان گفتند: ای مریم، خدا تو را به کلمه‌ای از جانب خود که نامش مسیح، عیسی پسر مریم است، بشارت می‌دهد، در حالی که او هم در دنیا و هم در آخرت پذیرفته شده و نزد خدا از مقربان است. (۴۵)

(۳) آل عمران : ۴۷ - قَالَتْ رَبِّ أَنِّي يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

پروردگارا، چگونه مرا فرزندی باشد در حالی که هیچ بشری مرا لمس نکرده است؟ فرشته گفت: حقیقت همان است که به تو نوید دادم. خدا هرچه بخواهد می‌آفریند؛ بدین صورت که چون کاری را مقرر کند، فقط به آن می‌گوید: باش، و آن چیز موجود می‌شود. (۴۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: داستان کودکی حضرت مریم

بعد: بشارت به تولد حضرت عیسی

ارتباط: نقش ملائکه در انتقال پیام‌های الهی به مریم

موضوعات مورد اشاره

سخن گفتن ملائکه با مریم

ابلاغ انتخاب و تطهیر مریم توسط خداوند

بشارت دادن ملائکه به مریم درباره تولد عیسی(ع)

آیه ۸۰

(۳) آل عمران : ۸۰ - وَ لَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَ النَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۚ يَأْمُرُكُمْ بِالْكَفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

و نیز نشاید که به شما فرمان دهد که فرشتگان و پیامبران را خدایگان بگیرید. آیا پس از آن که تسلیم خدا شده‌اید شما را به کفر فرمان می‌دهد؟ (۸۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره ایمان به پیامبران و نهی از شرک

بعد: سخن از پیمان پیامبران با خدا

ارتباط: تأکید بر اینکه ملائکه (مانند پیامبران) شایسته عبادت نیستند و تنها خداوند باید پرستش شود

موضوعات مورد اشاره

نهی از پرستش ملائکه

تفاوت جایگاه ملائکه با خداوند

تأکید بر توحید و عدم شرک

آیه ۸۷

(۳) آل عمران : ۸۷ - أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

آنان سزایشان این است که لعنت خدا و فرشتگان و همه مردم بر آنها خواهد بود. (۸۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف حال کافران و عذاب الهی

بعد: سخن از توبه و بخشش الهی

ارتباط: بیان اینکه ملائکه همراه با خدا و مؤمنان، کافران را لعنت می‌کنند

موضوعات مورد اشاره

مشارکت ملائکه در لعنت کافران

هماهنگی ملائکه با اراده الهی در مجازات گناهکاران

نشان دادن عظمت گناه کفر و عواقب آن

آیات ۱۲۳ تا ۱۲۵

(۳) آل عمران : ۱۲۳ - وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِدَرِّ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

چرا هراس به دل راه دادید و برای حضور در پیکار احد سستی کردید، با این که خدا شما را در جنگ بدر به رغم این که در برابر دشمن ناتوان بودید، پیروز کرد؟ پس، از عذاب خدا پروا کنید، باشد که او را سپاس بگذارید. (۱۲۳)

(۳) آل عمران : ۱۲۴ - إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمَدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ

ای پیامبر، یاد کن هنگامی را که به مؤمنان می گفتی: آیا برای شما کافی نیست که پروردگارتان شما را با سه هزار از فرشتگان فرود آمده و حاضر در معرکه نبرد یاری کند؟ (۱۲۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: آیات قبل درباره نصرت الهی در جنگ بدر (آیه ۱۲۳) و ضرورت تقوا (آیه ۱۲۰-۱۲۲) است.

بعد: آیه بعد (۱۲۵) شرط افزایش کمک فرشتگان به ۵۰۰۰ نفر را بیان می کند.

نتیجه ارتباط: این آیه حلقه اتصال بین تقوای مؤمنان و امداد غیبی الهی است.

موضوعات مورد اشاره

کمک نظامی: نزول ۳۰۰۰ فرشته برای یاری مؤمنان

کفایت نیروی الهی: تأکید بر بسندگی این تعداد برای پیروزی

نزول فرشتگان: واژه «مُنَزَّلِينَ» نشان دهنده فرود آمدن از آسمان است

آیه ۱۲۵

(۳) آل عمران : ۱۲۵ - بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمَدِّدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

چرا، البته این تعداد فرشته کافی است. و می گفتی: اگر شکیبایی کنید و تقوا پیشه سازید و دشمنان هم اکنون دررسند و بر شما هجوم آورند، پروردگارتان شما را با پنج هزار از فرشتگان که بر خود علامت نهاده اند یاری می دهد. (۱۲۵)

(۳) آل عمران : ۱۲۶ - وَ مَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بَشْرَى لَّكُمْ وَ لِتَطْمَئِنُّ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَ مَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

البته خداوند فرشتگان را برای جهاد با کافران فرو نفرستاد، بلکه آنها را فرو فرستاد تا برای شما نوید پیروزی باشند و دل هایتان به امداد الهی آرام گیرد. پس بدانید که پیروزی جز از جانب خدای شکست ناپذیر حکیم نیست. (۱۲۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: مکمل وعده ۳۰۰۰ فرشته در آیه قبل

بعد: آیه ۱۲۶ به فلسفه این امداد می پردازد

نتیجه ارتباط: شرطی بودن افزایش کمک فرشتگان به تقوای مؤمنان مرتبط است

موضوعات مورد اشاره

کمک مشروط: افزایش به ۵۰۰۰ فرشته در صورت صبر و تقوا

ویژگی فرشتگان:

«مُسَوِّمِينَ»: دارای نشانه های ویژه الهی

سرعت در یاری («مِنْ فَوْرِهِمْ»)

نقش روانی: ایجاد اطمینان در دل مؤمنان

تفاوت کلیدی دو آیه:

آیه ۱۲۴: وعده پایه و بدون شرط (۳۰۰۰ فرشته)

آیه ۱۲۵: وعده تکمیلی مشروط (۵۰۰۰ فرشته با شرط صبر و تقوا)

سوره نساء

آیه ۹۷

(۴) النساء : ۹۷ - إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجَرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

کسانی که با پشت سر افکندن معارف الهی و احکام دین بر خود ستم کرده اند، هنگامی که فرشتگان جانشان را می گیرند به آنان می گویند: در چه حال بودید؟ چرا به دین الهی پای بند نبودید؟ می گویند: ما در این سرزمین تحت سیطره کفر و شرک ناتوان شمرده شده بودیم. فرشتگان می گویند: مگر زمین خدا گسترده نبود که در آن هجرت کنید و به سرزمینی بروید که بتوانید دین خود را نگه دارید؟ از این رو آنان جایگاهشان دوزخ است و آن بد بازگشتگاهی است. (۹۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

ارتباط با آیات قبل: آیات قبل درباره فضیلت مجاهدان در راه خدا و سرزنش سست ایمانانی که از جهاد خودداری می کنند صحبت می کند.

ارتباط با آیات بعد: آیات بعد به استثنای مستضعفان واقعی (کسانی که توانایی هجرت ندارند) و وعده آمرزش برای آنان می پردازد.

موضوعات مورد اشاره

نقش ملائکه: توفی (قبض روح) توسط ملائکه.

پرسش و پاسخ درباره عذر ترک هجرت.

عذاب اخروی برای سست‌ایمانان.

آیه ۱۳۶

(۴) النساء : ۱۳۶ - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، شما باید همه حقایق دین را تصدیق کنید پس به خدا و رسول او و کتابی که بر پیامبرش فروفرستاده و آن کتاب آسمانی که پیش‌تر نازل کرده است ایمان بیاورید. و هر کس به خدا و فرشتگان او و کتاب‌هایی که فروفرستاده است و به پیامبرانش و روز آخرت کافر شود در بیراهه‌ای که با حق فاصله‌ای دور و دراز دارد گمراه گشته است. (۱۳۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

ارتباط با آیات قبل: آیات قبل درباره عدالت، ایمان و هشدار به منافقین سخن می‌گویند.

ارتباط با آیات بعد: آیات بعد به تکمیل ارکان ایمان و نتیجه کفر و نفاق می‌پردازند.

نتیجه ارتباط: ضرورت ایمان به ملائکه به عنوان یکی از پایه‌های اعتقادی اسلام است

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به عنوان یکی از ارکان ایمان ذکر شده‌اند.

کفر به ملائکه برابر با گمراهی بزرگ معرفی شده است

آیه ۱۶۶

(۴) النساء : ۱۶۶ - لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

دلیل حقانیت قرآن تنها همگونی رسالت تو با رسالت دیگر پیامبران نیست، بلکه خداوند خود در مورد آنچه به سوی تو فروفرستاده گواه است. او گواهی می‌دهد که آن را با علم خود به سوی تو نازل کرده است، و فرشتگان نیز که حامل وحی‌اند به راستی و درستی آن گواهی می‌دهند، و کافی است که خدا بر این گواه باشد. (۱۶۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره رسالت پیامبران و وحی الهی

بعد: هشدار به کافران و سرنوشت آنها

ارتباط: ملائکه به عنوان شاهد بر حقانیت وحی الهی ذکر شده‌اند

موضوعات مورد اشاره

شهادت ملائکه بر حقانیت وحی الهی

آیه ۱۷۱ و ۱۷۲

(۴) النساء : ۱۷۱ - يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أُلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةَ انْتَهَوْا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

ای اهل کتاب، در دین خود غلو نکنید (از آنچه بایسته است فراتر نروید) و درباره خدا چیزی جز حق نگویید. جز این نیست که مسیح، عیسی پسر مریم، پیامبر خدا و کلمه او بود که آن را به سوی مریم افکند و او امری از جانب خدا بود. پس به خدا و یکتایی او در ربوبیت و به فرستادگان او ایمان آورید و نگویید: خدای یگانه سه تاست (پدر، پسر و روح القدس)؛ از این سخن بازایستید که برای شما بهتر است. جز این نیست که خداوند معبودی یگانه است. او از داشتن فرزند منزّه است، زیرا آنچه در آسمان‌ها و آنچه در زمین است، از جمله عیسی پسر مریم، همه ملک اوست. و همین بس که خدا عهده‌دار امور بندگان باشد و کارشان را در تکوین و تشریع تدبیر کند. (۱۷۱)

(۴) النساء : ۱۷۲ - لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا

مسیح هرگز از این‌که بنده خدا باشد ابایی ندارد و آن را ناخوشایند نمی‌شمرد و فرشتگان مقرب او نیز این‌گونه‌اند. چگونه از پرستش خدا رویگردان باشند در حالی‌که هم مسیح و هم فرشتگان می‌دانند هرکس از عبادت خدا رویگردان شود و تکبر ورزد، خداوند آنان را یکسره به سوی خود محشور می‌کند. (۱۷۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: رد ادعای تثلیث و تأکید بر توحید (۱۷۱)

بعد: نتیجه ایمان و کفر (۱۷۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان بندگان مطیع خدا در مقابل تکبر انسان‌ها قرار داده شده‌اند

موضوعات مورد اشاره

فرمانبرداری ملائکه مقرب از خداوند و عدم استکبار آنها

تواضع و بندگی ملائکه در مقابل خدا

سوره انعام

آیه ۸ و ۹

(۶) الْأَنْعَامُ : ۸ - وَ قَالُوا لَوْ لَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَ لَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكَ لَقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ

و گفتند: چرا فرشته‌ای بر او نازل نمی‌شود تا نشانه‌ای بر راستی و درستی رسالت او باشد؟ ولی اگر فرشته‌ای هم نازل می‌کردیم باز آنان ایمان نمی‌آوردند و در نتیجه کار به پایان می‌رسید و هلاک می‌شدند و هیچ مهلتی نمی‌یافتند. (۸)

(۶) الْأَنْعَامُ : ۹ - وَ لَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكَ لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَ لَلْبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبَسُونَ

و اگر ما پیامبری را که باید به سويشان بيايد فرشته‌ای قرار می‌دادیم، باز هم او را به صورت مردی درمی‌آوردیم، و بر آنان حق را که اینک به بهانه‌ها و شبهاتی واهی در مورد رسالت بشر، بر خود و دیگران پوشیده می‌دارند پوشیده می‌داشتیم. (۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره انکار آیات الهی و درخواست معجزه از سوی کافران.

بعد: ادامه موضوع انکار حق و عواقب آن.

ارتباط: ذکر ملائکه به عنوان یکی از نشانه‌های الهی که کافران آن را بهانه می‌کنند

موضوعات مورد اشاره

نقش ملائکه: بعثت آن‌ها به شکل انسان (امکان‌پذیر ولی بی‌نتیجه برای هدایت کافران).

واکنش کافران: انکار و بهانه‌تراشی حتی در صورت مشاهده ملائکه

ملائکه موجوداتی حقیقی هستند، اما اگر خدا فرشته‌ای را به شکل انسان می‌فرستاد، باز هم کافران بهانه‌جویی می‌کردند

آیه ۵۰

(۶) الْأَنْعَامُ : ۵۰ - قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَ لَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَ لَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنَّا أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَ الْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

بگو: من به شما نمی‌گویم که گنجینه‌های خدا که پدیده‌ها را از آن به وجود می‌آورد نزد من است، تا خواسته‌های شما را برآورده کنم، و غیب نمی‌دانم تا آنچه را که نهان است برای شما بازگویم، و به شما نمی‌گویم که من فرشته‌ام که خوردن و آشامیدن را بر من عیب می‌گیرید. تفاوت من و شما در این است که خدا به من وحی کرده و مرا بینا نموده است، و من جز آنچه را که به من وحی می‌شود پیروی نمی‌کنم. بگو: آیا نابینا و بینا برابرنند؟ پس آیا نمی‌اندیشید که باید نابینا از بینا پیروی کند؟ (۵۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: تأکید بر رسالت پیامبران برای تبشیر و انذار.

بعد: تفاوت میان مؤمنان و کافران در پذیرش حق.

ارتباط: تأکید بر بشری بودن پیامبر(ص) و عدم ادعای ملک بودن او

موضوعات مورد اشاره

تفاوت پیامبران و ملائکه: پیامبران انسان‌اند، نه فرشته.

وظیفه پیامبر(ص): پیروی از وحی، نه ادعای غیب یا ملک بودن

پیامبر(ص) فرشته نیست، بلکه بشری است که وحی دریافت می‌کند

آیه ۶۱

(۶) الْأَنْعَامُ : ۶۱ - وَ هُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَ يُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَ هُمْ لَا يُفْرَطُونَ

و اوست که بر بندگان خویش چیره است در حالی که مافوق آنهاست و بر آنان احاطه دارد، و بر شما فرشتگانی می‌فرستد که از بلاهای ویرانگر نگاهتان دارند؛ تا آن‌گاه که مرگ یکی از شما فرارسد، فرستادگان ما جان او را می‌گیرند و در این کار کوتاهی نمی‌کنند. (۶۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره قدرت مطلقه خداوند بر زندگی و مرگ انسان‌ها.

بعد: اشاره به بازگشت همه به سوی خداوند و حسابرسی سریع او.

ارتباط: ذکر نقش ملائکه به عنوان عوامل اجرایی خداوند در قبض ارواح و حفظ انسان‌ها

موضوعات مورد اشاره

حفظه (فرشتگان نگهبان): مراقبت از انسان‌ها در طول حیات.

رسل (فرشتگان قبض روح): مسئولیت دریافت جان انسان‌ها به هنگام مرگ.

دقت و مسئولیت پذیری ملائکه: «وَهُمْ لَا يُفْرَطُونَ» (آنها کوتاهی نمی‌کنند)

نتیجه: ملائکه به فرمان خداوند، هم نگهبانان انسان‌ها هستند و هم مسئول قبض ارواح در هنگام مرگ

آیه ۹۳

(۶) الْأَنْعَامُ : ۹۳ - وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَ مَن قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَ لَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَ الْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرَجُوا أَنْفُسَكُمْ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَ كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ

و کیست ستمکارتر از آن کس که با شریک قرار دادن برای خدا بر او دروغ بسته یا آن کس که گفته به من وحی شده در حالی که چیزی بر او وحی نشده است و آن کس که گفته من نیز به زودی مانند آنچه خدا نازل کرده است نازل خواهم کرد؟ ای کاش می دیدی زمانی را که این ستمکاران در دشواری های مرگ فرو رفته اند و فرشتگان دست های خود را گشوده اند و می گویند: جان های خود را برآورید؛ امروز به سزای آن سخنان دروغی که بر خدا می بستید و از روی تکبر آیات او را انکار می کردید به عذاب خوارکننده کیفر داده می شوید. (۹۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: هشدار به کسانی که بر خدا دروغ می بندند یا ادعای دروغین وحی می کنند.

بعد: توصیف حال ظالمان در روز قیامت و نبود شفیعان برای آنها.

ارتباط: اشاره به نقش ملائکه در عذاب کافران و اجرای عدالت الهی در قیامت

موضوعات مورد اشاره

وظیفه ملائکه: اجرای عذاب الهی و گرفتن جان کافران.

حالت ملائکه: با گستردن دست ها، کافران را به عذاب الهی دعوت می کنند

نتیجه: ملائکه مجریان عذاب الهی بر کافران در روز قیامت هستند

آیه ۱۱۱

(۶) الْأَنْعَامُ : ۱۱۱ - وَ لَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَ كَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَ حَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبْلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَ لَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ

اگر پیشنهاد های آنان را می پذیرفتیم و فرشتگان را به سویشان فرومی فرستادیم، و مردگان را زنده می کردیم تا با آنان سخن گویند و درستی دعوت ما را گوشزد کنند، و هر چیزی را روبه روی آنان گرد می آوردیم تا برای آنان گواهی دهند باز هم ایمان نمی آوردند، مگر این که خدا بخواهد که آنان ایمان بیاورند، ولی بیشترشان نمی دانند که معجزه ها و سایر اسباب به اذن خدا اثر می گذارند. (۱۱۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

آیات قبل : درباره اصرار مشرکان بر کفر و عدم ایمان حتی در صورت مشاهده معجزات

آیه بعد: درباره نقش شیاطین انس و جن در گمراه کردن مردم

ارتباط: این آیه تأکید می کند که حتی نزول ملائکه هم بدون اراده الهی موجب ایمان نمی شود، و پس از آن به مکر شیاطین اشاره می کند

موضوعات مورد اشاره

امکان نزول ملائکه به عنوان نشانه الهی

محدودیت تأثیر معجزات در هدایت بدون خواست خدا

رابطه نزول ملائکه با مسئله هدایت و ضلالت

نتیجه: این آیه نشان می‌دهد که ملائکه می‌توانند به دستور خدا نازل شوند، اما هدایت قلوب تنها به اراده الهی وابسته است. این مطلب در ادامه بحث هدایت و گمراهی در آیات مجاور قرار گرفته است

آیه ۱۵۸

(۶) الْأَنْعَامُ : ۱۵۸ - هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انتظِرُوا إِنَّا منتظرون

آیا کافران پس از آن‌همه حجت‌های روشن و اندرزهای رسا جز این انتظار دارند که فرشتگان عذاب به سویشان بیایند یا پروردگارت برای آنان پدیدار شود یا برخی از نشانه‌های پروردگارت بر آنان دررسد؟ بدانند روزی که برخی از نشانه‌های پروردگارت بر آنان دررسد، کسی که قبلاً ایمان نیاورده یا ایمان آورده ولی در دورانی که ایمان داشته کار نیکی نکرده است، ایمانش به او سودی نمی‌بخشد. بگو در انتظار آن روز بمانید که ما نیز منتظریم. (۱۵۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث درباره انکار آیات الهی توسط کافران

بعد: صحبت از تفرقه در دین و جزای اعمال

ارتباط: ملائکه به عنوان یکی از نشانه‌های قیامت مطرح شده که ایمان بعد از ظهور آن فایده‌ای ندارد

موضوعات مورد اشاره

ظهور ملائکه به عنوان یکی از نشانه‌های قیامت

ارتباط ملائکه با موضوع ایمان و کیفر روز جزا

نتیجه: آمدن ملائکه نشانه‌ای از قیامت است - ایمان پس از مشاهده ملائکه (در قیامت) پذیرفته نیست

سوره اعراف

آیه ۱۱

(۷) الْأَعْرَافُ : ۱۱ - وَ لَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

و همانا ما شما را آفریدیم، سپس شما را صورتگری کردیم، آن‌گاه به فرشتگان گفتیم: برای آدم سجده کنید. پس همه سجده کردند، جز ابلیس که از سجده‌کنندگان نبود. (۱۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره نزول قرآن و عذاب اقوام پیشین

بعد: درباره سرکشی ابلیس و امتناع از سجده

ارتباط: ملائکه فرمانبردار مطلق اوامر الهی هستند در مقایسه با ابلیس، وفاداری کامل به خداوند دارند

موضوعات مورد اشاره

سجده ملائکه به آدم به عنوان آزمون اطاعت

تمایز ملائکه از ابلیس در رفتار

جایگاه ویژه انسان در نظام آفرینش

آیه ۲۰

(۷) الأعراف : ۲۰ - فَوسَّسَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ لِيُبدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَآئِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَينِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ

پس ابلیس آن دو را وسوسه کرد و آنها را به خوردن از آن درخت فراخواند تا شرمگاه‌هایشان را که از آنان پوشانده شده بود برایشان نمایان سازد، و گفت: پروردگارتان شما را از این درخت بازداشت مگر برای این‌که مبدا شما دو فرشته شوید یا از جاودانان گردید. (۲۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره هبوط آدم و حوا

بعد: درباره وسوسه و توبه آدم

ارتباط: ملائکه به عنوان الگوی کمال مطرح می‌شوند - تفاوت ذاتی ملائکه با انسان در مقاومت در برابر وسوسه

موضوعات مورد اشاره

اشاره به مقام ملائکه به عنوان موجودات برتر

استفاده شیطان از عنوان ملائکه برای فریب

تمایز ماهوی انسان و ملک

(۷) الأعراف : ۳۷ - فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمُ النَّصِيبُ مِنَ الْكِتَابِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوهُمْ قَالُوا أَإِنَّا مَكْنُتُمْ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

اکنون که آیین الهی به آدمیان ابلاغ شده، چه کسی ستمکارتر است از آن کس که با شرک ورزیدن خود بر خدا دروغ بسته یا آیات او را دروغ انگاشته است. بهره آنان از کتاب تقدیر به ایشان خواهد رسید، تا این که وقتی فرستادگان ما (فرشتگان مرگ) به سراغشان می آیند که جانشان را بستانند، می گویند: کجاست آنچه به جای خدا می خواندید؟ می گویند: از دست ما گرفته اند (اثری از خدایی آنها نمی بینیم) و آنان بر ضدّ خود گواهی می دهند که کافر بوده اند. (۳۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره هشدار به کافران و عذاب اخروی

بعد: درباره ورود گروه های کافر به جهنم

ارتباط: این آیه مکمل بحث عذاب اخروی و نقش فرشتگان در قبض ارواح کافران است

موضوعات مورد اشاره

فرشتگان مرگ (ملائکه الموت)

نقش اجرایی فرشتگان در قیامت

گفتگوی کافران با فرشتگان

عجز معبدهای دروغین در شفاعت

آیه ۲۰۶

(۷) الأعراف : ۲۰۶ - إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَ يَسْبِحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره توصیه به عفو، امر به معروف، پرهیز از جهل، و یادآوری تقوای الهی است.

بعد: (مثل شروع سوره انفال) درباره هدایت و گمراهی و سرنوشت انسان هاست

ارتباط: ملائکه به عنوان الگوی کمال عبودیت و اطاعت - تفاوت ذاتی ملائکه و انسان در عدم سرپیچی عبادت خدا

موضوعات مورد اشاره

فرشتگان همواره در حال تسبیح و سجده

تمایز ماهوی انسان و ملک

نتیجه: نمایش فرشتگان به عنوان الگوی کامل بندگی، در مقابل ضعف‌های انسانی

سوره انفال

آیه ۹

(۸) الْأَنْفَالُ : ۹ - إِذِ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَبَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِالْفِ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّينَ

به یاد آورید هنگامی را که خود را در برابر مشرکان ناتوان دیدید و از پروردگارتان یاری خواستید و او بی‌درنگ شما را اجابت کرد که من شما را با هزار فرشته از فرشتگان که فرشتگانی دیگر را به دنبال می‌آورند یاری می‌رسانم. (۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره وعده الهی به مؤمنان برای پیروزی بر یکی از دو گروه (طائفین) و تمایل آنها به رویارویی با گروه ضعیف‌تر.

بعد: درباره نزول آرامش و برکت از سوی خدا برای تقویت مؤمنان.

ارتباط: بیانگر تحقق وعده الهی با ارسال ملائکه برای یاری مؤمنان است و در ادامه، به نزول امدادهای غیبی (مثل آب و آرامش) اشاره می‌شود

موضوعات مورد اشاره

مدد رسانی در جنگ، ارسال هزار فرشته برای پشتیبانی نظامی مؤمنان

ملائکه به فرمان خداوند برای یاری مؤمنان و تحقق عدالت (مانند جنگ بدر) عمل می‌کنند.

حضور آنان نشانه‌ای از امدادهای غیبی و تسلیم‌پذیری در برابر اراده الهی است

آیه ۱۰ و ۱۱

(۸) الْأَنْفَالُ : ۱۰ - وَ مَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَ لَتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَ مَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

و خداوند فرشتگان را برای کشتن کافران نفرستاد بلکه آنها را فرستاد تا برای شما بشارتی باشد و تا دل‌هایتان به امداد الهی آرامش یابد، پس بدانید که پیروزی جز از جانب خدا نیست. به یقین، خدا شکست‌ناپذیر و حکیم است. (۱۰)

(۸) الْأَنْفَالُ : ۱۱ - إِذِ يَغْشِيكُمُ النَّعَاسُ أَمَنَةً مِنْهُ وَ يُنْزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِ وَ يَذْهَبَ عَنْكُمْ رَجَزَ الشَّيْطَانِ وَ لِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَ يَثْبُتَ بِهِ الْأَقْدَامُ

هنگامی شما را یاری داد و دل‌هایتان را آرامش بخشید که خوابی سبک در اثر امنیتی که از جانب او بود بر شما پوشانید و از آسمان آبی بر شما فروفرستاد تا شما را بدان پاک گرداند و وسوسه‌های پلید شیطان را بدین وسیله از شما بزداید، و تا دل‌هایتان را محکم کند و در نبرد گام‌های شما را به آن استوار سازد. (۱۱)

(۸) الْأَنْفَالُ : ۱۲ - إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَ اضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ

آن‌گاه که پروردگارت به فرشتگان وحی کرد که من با شما هستم، پس کسانی را که ایمان آورده‌اند ثابت‌قدم دارید؛ به زودی در دل کسانی که کافر شده‌اند بیم خواهم افکند، و به مؤمنان گفتیم فراز گردن آنان را بزنید و همه سرپنجه‌هایشان را قطع کنید. (۱۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره عذاب سخت الهی برای کافران به دلیل مخالفت با خدا و رسول.

بعد: درباره دستور به مقاومت مؤمنان در جنگ و هشدار به فراریان.

ارتباط: نقش ملائکه را در اجرای عدالت الهی (تثبیت مؤمنان و ایجاد رعب در کافران) نشان می‌دهد که مکمل مجازات‌های ذکر شده در آیات قبل است

موضوعات مورد اشاره

نقش فرشتگان در تقویت روحیه مؤمنان و تضعیف کافران.

ملائکه به عنوان ابزار تحقق وعده‌های خداوند (پیروزی حق بر باطل) عمل می‌کنند

آیه ۴۸

(۸) الْأَنْفَالُ : ۴۸ - وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفُتَاتُ نَكَصَ عَلَى عَقَبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

و هنگامی خدا حق و باطل را از یکدیگر مشخص و معلوم ساخت که شیطان کارهای مشرکان را در جنگ بدر برایشان آراست و به آنان گفت: امروز با این سازوبرگ نظامی و انبوه نفرات هیچ گروهی از مردم بر شما چیره نمی‌شود و من خود حمایتگر شما هستم، ولی هنگامی که آن دو گروه باهم روبه‌رو شدند و یکدیگر را دیدند به عقب بازگشت و گفت: من از شما بری هستم، من چیزی را می‌بینم که شما نمی‌بینید. می‌بینم فرشتگانی برای یاری مؤمنان و سرکوب شما آمده‌اند. من از عذاب خدا می‌ترسم، چرا که خدا سخت‌کیفر است. (۴۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: هشدار به مؤمنان درباره وحدت و پرهیز از اختلاف

بعد: بیان خیانت شیطان و منافقان

ارتباط: اشاره به حضور نیروهای غیبی (ملائکه) که شیطان از آنها می‌ترسد و مؤمنان را یاری می‌کنند

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به عنوان نیروهای غیبی در صحنه نبرد حاضرند

حضور در میدان نبرد: دیدن حقایق غیبی که کافران از آن بی‌خبرند

آیه ۵۰

(۸) الْأَنْفَالُ : ۵۰ - وَ لَوْ تَرَىٰ إِذِ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

ای کاش می‌دیدید زمانی را که فرشتگان جان کافران را می‌گیرند در حالی که بر چهره و پشتشان می‌کوبند و به آنان می‌گویند:

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره رفتار منافقان و کافران و وعده عذاب الهی به آنان.

بعد: درباره کیفر کافران در جهنم.

ارتباط: نقش ملائکه را در عذاب اخروی کافران نشان می‌دهد که مکمل بحث مجازات های ذکر شده در آیات قبل و بعد است

موضوعات مورد اشاره

نقش تنبیهی ملائکه: ضرب و شتم کافران هنگام قبض روح.

اجرای عدالت الهی: عذاب دادن کافران به دستور خدا

نتیجه: ملائکه مجریان عذاب الهی بر کافران در هنگام مرگ و پس از آن هستند

سوره توبه

آیه ۲۶

(۹) التَّوْبَةُ : ۲۶ - ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ ذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

پس از آن، خداوند آرامشی را از جانب خود بر پیامبرش و بر مؤمنانی که در آن معرکه ثابت‌قدم ماندند فروفرستاد و لشکریانی را از فرشتگان که شما آنها را ندیدید برای یاری شما نازل کرد و کسانی را که کافر شدند کیفر داد، و این است سزای کفرپیشگان.

(۲۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره شکست اولیه مسلمانان در جنگ حنین و سپس پیروزی آنان

بعد: درباره توبه و رحمت الهی

ارتباط: نزول سکینه و فرشتگان به عنوان امداد غیبی برای پیروزی مؤمنان

موضوعات مورد اشاره

نقش حمایتی: یاری رسانی به مؤمنان در جنگ ها

نزول سکینه: ایجاد آرامش برای پیامبر و مؤمنان

نتیجه: ملائکه به عنوان نیروهای غیبی برای نصرت مؤمنان و تحقق وعده های الهی عمل می کنند

آیه ۴۰

(۹) التوبة : ۴۰ - إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

اگر پیامبر را یاری نکنید او بی یاور نخواهد ماند، چنان که پیش تر خدا او را یاری کرد، آن گاه که کافران مکّه او را بیرون کردند (در صدد کشتنش برآمدند و او به ناچار از آن شهر بیرون رفت) و جز یک تن کسی همراهش نبود، زمانی که آن دو در آن غار (غار ثور) بودند، وقتی که به همراهش می گفت: اندوه مدار و بدان که قطعاً خدا با ماست. آری، در چنین موقعیتی خدا پیامبرش را یاری کرد و آرامشی از جانب خود بر او فروفرستاد و او را با سپاهیی که آنها را نمی دیدید نیرو بخشید، و سخن کافران و تصمیم آنان بر قتل پیامبر و برچیدن رسالت را پست ترین سخنان قرار داد و آن را بی نتیجه ساخت، و سخن خدا که همانا یاری پیامبر و سیطره دین اوست، برتر و فایق بر سخن و تصمیم کافران است و خداوند شکست ناپذیر و کارهایش همه از روی حکمت است. (۴۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره ضرورت جهاد و نصرت الهی

بعد: درباره انفاق و جهاد در راه خدا

ارتباط: اشاره به نصرت الهی با فرستادن فرشتگان در غار ثور و دیگر موارد

موضوعات مورد اشاره

نقش حمایتی: یاری رسانی به مؤمنان در جنگ ها

نصرت الهی: تحقق وعده های خداوند از طریق فرشتگان

نتیجه: ملائکه به عنوان نیروهای غیبی برای نصرت مؤمنان و تحقق وعده های الهی عمل می کنند

سوره یونس

آیه ۳

(۱۰) یونس : ۳ - إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكَكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

پروردگار شما که امورتان را تدبیر می کند خداوند است که آسمان ها و زمین را در شش مرحله آفرید، آن گاه بر تخت فرمانروایی استیلا یافت و به تدبیر کار جهان پرداخت. در ساماندهی امور هیچ واسطه و سببی جز پس از اذن او نیست. این است خدا که پروردگار شماست، پس او را بپرستید. چرا با وجود این همه نشانه ها حقیقت را در نمی یابید؟ (۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره توحید و ربوبیت خداوند

بعد: درباره معاد و جزای اعمال

ارتباط: تأکید بر اینکه شفاعت فقط با اذن الهی ممکن است

موضوعات مورد اشاره

شفاعت ملائکه

ملائکه فقط با اذن خداوند شفاعت می کنند

آیه ۲۱

(۱۰) یونس : ۲۱ - وَإِذَا أَدَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءَ مَسْتَهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ

و هنگامی که به این مردم شرک پیشه پس از گزندی که به آنان رسیده است رحمتی بپشانیم، بی آن که انتظار رود، در نشانه هایی که بیانگر یکتایی ماست نیرنگ به کار می برند تا روشنگری آنها را مخدوش کنند. بگو: نیرنگ خدا با شما سریع تر است، چرا که فرستادگان ما از میان فرشتگان هر نیرنگی را به کار برید ثبت می کنند و ما از آن آگاهیم. (۲۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره مکر انسانها پس از نزول رحمت الهی

بعد: درباره سرنوشت انسانها در دریا

ارتباط: اشاره به ثبت اعمال انسانها توسط ملائکه

موضوعات مورد اشاره

ملائکه نویسنده اعمال

ملائکه اعمال و مکرهای انسانها را ثبت می کنند

آیه ۶۱

(۱۰) یونس : ۶۱ - وَ مَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَ مَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَ لَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَ مَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَ لَا فِي السَّمَاءِ وَ لَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَ لَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

ای پیامبر، در هیچ کاری نمی باشی و هیچ بخشی از قرآن را که از سوی خدا بر تو نازل می شود تلاوت نمی کنی، و تو و دیگران هیچ کاری را انجام نمی دهید مگر این که ما شما را می بینیم و بر کارتان آن گاه که بدان می پردازید گواهیم؛ و هموزن ذره ای نه در زمین و نه در آسمان از پروردگار تو پنهان نمی ماند، و چیزی کوچک تر از ذره و بزرگ تر از آن نیست مگر این که در کتابی روشن محفوظ است. (۶۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره علم مطلق خداوند

بعد: درباره اولیاء الله

ارتباط: تأکید بر حضور ملائکه به عنوان شاهدان اعمال در کنار علم الهی

موضوعات مورد اشاره

ملائکه شاهد و ناظر بر اعمال انسانها هستند

شهادت ملائکه بر اعمال

سوره هود

آیه ۱۲

(۱۱) هود : ۱۲ - فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَ ضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْ لَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِمَّا أَنْتَ نَذِيرٌ وَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

ای پیامبر، رسالت تو جای هیچ گونه تردید و انکار ندارد؛ پس چگونه است که گروهی آن را دروغ انگاشته اند؟ آیا برخی از آنچه را به تو وحی می شود وامی نهی و به مردم نمی رسانی و سینهات از آن به تنگ می آید که مبدا بگویند: چرا گنجی بر او فروفرستاده نشده یا فرشته ای با او نیامده است؟ این چه انتظار بی جایی است که از تو دارند؛ تو فقط هشداردهنده ای و خدا کارساز و تدبیرکننده امور است. (۱۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره شک و تردید مشرکان نسبت به وحی الهی

بعد: درباره چالش مشرکان برای آوردن سوره‌ای مشابه قرآن

ارتباط: اشاره به درخواست باطل مشرکان برای دیدن فرشته به عنوان شرط ایمان

موضوعات مورد اشاره

درخواست مشرکان برای دیدن فرشته

ملائکه فقط با اراده الهی ظاهر می‌شوند و خواسته بشر در این مورد تعیین‌کننده نیست

آیه ۳۱

(۱۱) هود : ۳۱ - وَ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَ لَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَ لَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَ لَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمَنِ الظَّالِمِينَ

من به شما نمی‌گویم که گنجینه نعمت‌های الهی نزد من است و می‌توانم تهیدستان را بی‌نیاز کنم، و غیب هم نمی‌دانم تا به هرخیری روی آورم و از هربلایی بگریزم، و نمی‌گویم که من فرشته‌ام و نیازی به خوردن و آشامیدن ندارم، و درباره کسانی که چشمان ظاهربین شما آنان را حقیر می‌بیند، نمی‌گویم که خدا به آنان خیری عطا نمی‌کند. خدا به آنچه در دل آنان است داناتر است. اگر من درباره آنان چیزی را بگویم که شما می‌پندارید، از ستمکاران خواهم بود. (۳۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره انکار نبوت توسط قوم نوح

بعد: درباره پاسخ نوح به اعتراضات قومش

ارتباط: نوح با اشاره به اینکه فرشته نیست، بر بشری بودن خود تأکید می‌کند

موضوعات مورد اشاره

تفاوت بین پیامبران و ملائکه

بشری بودن پیامبران در مقابل ملکوتی بودن فرشتگان

آیات ۶۹ تا ۸۳

(۱۱) هود : ۶۹ - وَ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيدٍ

و به راستی فرستادگان ما (فرشتگان) با بشارت و نوید به حضور ابراهیم آمدند و سلام کردند. او پاسخ داد که: بر شما سلام باد. پس بی‌درنگ گوساله‌ای بریان شده برایشان آورد. (۶۹)

(۱۱) هود : ۷۰ - فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكَّرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ لُّوطٍ

اما وقتی که دید دستشان به سوی آن نمی‌رود، ناخوشایندشان دانست و پنداشت که سوء قصدی دارند؛ ازاین‌رو در دلش از آنان احساس ترس کرد. فرشتگان گفتند: ترس. ما به سوی قوم لوط فرستاده شده‌ایم. (۷۰)

(۱۱) هود : ۷۱ - وَ امْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحاقَ يَعْقوبَ

در این هنگام همسر ابراهیم که آن‌جا ایستاده بود و این ماجرا را نظاره می‌کرد، عادت ماهانه دید، پس او را به اسحاق و از پی اسحاق به فرزند وی یعقوب نوید دادیم. (۷۱)

(۱۱) هود : ۷۲ - قَالَتْ يَا وَيْلَتَىٰ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَ هَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ

همسر ابراهیم گفت: ای وای بر من! آیا من فرزند می‌آورم با این‌که زنی سالخورده‌ام و این هم شوهر من است که کهنسال است؟ به راستی این چیزی شگفت است! (۷۲)

(۱۱) هود : ۷۳ - قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مُّجِيدٌ

فرشتگان به او گفتند: آیا از کار خدا در شگفتی؟ خداست که هر چه بخواهد انجام می‌دهد؛ وانگهی رحمت و برکات خاص او همواره بر شما خاندان نازل شده است. چرا که همه زیبایی‌ها و کارهای پسندیده و هر جود و کرمی از اوست. (۷۳)

(۱۱) هود : ۷۴ - فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَ جَاءَتْهُ الْبَشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُّوطٍ

هنگامی که ابراهیم دریافت که مهمانانش فرشته‌اند، و دلهره از او دور شد و آن مژده به وی رسید، با ما درباره قوم لوط به چون و چرا پرداخت و از آنان شفاعت کرد؛ (۷۴)

(۱۱) هود : ۷۵ - إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُّنِيبٌ

زیرا ابراهیم بسیار بردبار بود و در کیفر گنهکاران شتاب نمی‌کرد، و بسیار دلسوز بود و از گمراهی و هلاکت مردم سخت آزرده می‌شد، و برای انجام کارها روی به درگاه خدا می‌آورد. (۷۵)

(۱۱) هود : ۷۶ - يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مُرْدَدٍ

فرشتگان به او گفتند: ای ابراهیم، از این خواسته‌ات روی بگردان که فرمان پروردگارت در رسیده است و قطعا عذابی بازگشت‌ناپذیر به سراغ آنان خواهد آمد. (۷۶)

(۱۱) هود : ۷۷ - وَ لَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَيَّءَ بِهِمْ وَ ضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَ قَالَ هَذَا يَوْمُ عَصِيبٍ

و چون فرستادگان ما نزد لوط آمدند، از آن روی که به صورت جوانانی زیبا آمده بودند، حضورشان نزد لوط سبب ناراحتی او شد و دستش از یاری آنان کوتاه گردید، زیرا نمی توانست در برابر قومش از آنان دفاع کند، و گفت: این روزی دشوار است و شر و بلا سخت بدان آمیخته است. (۷۷)

(۱۱) هود : ۷۸ - وَ جَاءَهُ قَوْمُهُ يَهْرَعُونَ إِلَيْهِ مِنْ قَبْلِ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا تُخْزَوْنَ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ

قوم لوط که از ورود آن زیبارویان باخبر شدند، شتابان به سوی او آمدند، و از پیش کارهای زشت مرتکب می شدند. لوط گفت: ای قوم من، اینان دختران منند. آنان را به همسری بگیرید که برای شما پاکیزه ترند. پس از خدا بترسید و مرا در مورد مهمانانم خوار و رسوا نکنید. آیا از میان شما مردی رهیافته نیست که از انسانیت بهره مند باشد و مرا یاری کند؟ (۷۸)

(۱۱) هود : ۷۹ - قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ

گفتند: تو خوب می دانی که رسم ما دوری از زنان و روی آوردن به همجنسان است؛ پس در دختران تو حقی نداریم و تو خوب می دانی که ما چه می خواهیم. (۷۹)

(۱۱) هود : ۸۰ - قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ

لوط گفت: ای کاش به وسیله شما نیرویی می داشتم که مرا یاری کند، یا به تکیه گاهی استوار (قبیله ای نیرومند و مدافع) روی می آوردم. (۸۰)

(۱۱) هود : ۸۱ - قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَ لَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مَصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ

در این هنگام فرشتگان گفتند: ای لوط، ما فرستادگان پروردگار تویم. آنان هرگز به تو دست نمی یابند و نمی توانند گزند به تو برسانند. پس، در پاسی از این شب با خانواده ات از این دیار کوچ کن، و هیچ یک از شما نباید روی بگرداند و به پشت سرش بنگرد. اما همسرت را با خود مبر، زیرا عذابی که به دیگران می رسد به او نیز خواهد رسید. قطعاً موعد هلاکتشان همین بامداد است. آیا بامداد نزدیک نیست؟ (۸۱)

(۱۱) هود : ۸۲ - فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَ أَطْرُنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ

پس چون فرمان ما مبنی بر عذاب قوم لوط در رسید، دیارشان را زیر و زبر کردیم و سنگ هایی از «سجیل» که لایه هایی منظم داشت بر آن بارانیدیم. (۸۲)

(۱۱) هود : ۸۳ - مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَ مَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَعِيدٍ

سنگ هایی که نزد پروردگار تو نشاندار بود و هرگز از هدف خطا نمی رفت و آنها از ستمگران دور نیست. (۸۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: داستان قوم ثمود و پیامبرشان صالح

بعد: داستان قوم لوط و عذاب آنها

ارتباط: این آیات حلقه اتصال بین دو داستان بوده و نقش ملائکه را هم در بشارت (به ابراهیم) و هم در عذاب (قوم لوط)

نشان می‌دهد

موضوعات مورد اشاره

ملائکه مجریان امر الهی در دو نقش متضاد (بشارت و عذاب)

توانایی ملائکه در تغییر شکل و ظاهر شدن به صورت بشری

ملائکه به شکل بشری ظاهر می‌شوند (آیه ۷۰)

نقش دوگانه ملائکه (بشارت به ابراهیم و عذاب قوم لوط)

اطاعت مطلق از فرمان الهی (آیه ۷۶)

قدرت فوق بشری ملائکه (آیه ۷۷)

حفظ حریم پیامبران توسط ملائکه (آیه ۷۸)

حفظ حریم پیامبران (آیه ۸۰)

نحوه اجرای عذاب (آیات ۸۱-۸۳)

نتیجه: این آیات به صورت یک مجموعه به هم پیوسته، تصویر کاملی از نقش و عملکرد ملائکه در قصص قرآنی ارائه می‌دهد

سوره یوسف

آیه ۳۱

(۱۲) یوسف : ۳۱ - فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكًا وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ سَكِينًا وَقَالَتْ أَخْرِجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

پس هنگامی که همسر عزیز عیججویی مکرآمیز زنان را درباره خود شنید، نزد آنان فرستاد و آنان را به خانه خود دعوت کرد و برایشان تکیه‌گاهی آماده ساخت، و به هریک از آنان کاردی داد تا میوه بخورند، و به یوسف که در اندرون بود گفت: بر آنان درآی. وقتی یوسف وارد شد و زنان او را دیدند، چنان در زیبایی بزرگش یافتند که از خود بی‌خود شدند و دست‌های خود را بی‌آن‌که بفهمند بریدند و گفتند: منزّه است خدا! این بشر نیست، این جز فرشته‌ای بزرگوار نیست. (۳۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درباره مکر زنان و آزمایش یوسف

بعد: درباره اعتراف زن عزیز مصر

ارتباط: توصیف زنان از یوسف به عنوان فرشته به دلیل زیبایی و پاکدامنی او

موضوعات مورد اشاره

صفات ملائکه (کرامت و زیبایی)

تشبیه انسانهای پاک به ملائکه

تمایز میان ملک و بشر

نتیجه: ملائکه مظهر زیبایی، پاکی و کرامت هستند که گاه در چهره انسانهای کامل تجلی مییابند

سوره رعد

آیه ۱۱

(۱۳) الرعد : ۱۱ - لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُم مِّنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ

آدمی فرشتگانی در پی دارد که همواره از پیش روی و از پشت سرش او را احاطه کرده‌اند و به فرمان خدا او را از گزندهایی که برخاسته از فرمان خداست حفظ می‌کنند. این موهبت همچنان ادامه دارد، چرا که خداوند نعمتی را که به مردمی داده است به بلا و محنت تبدیل نمی‌کند تا این که آنان خود، خویشتن را دگرگون سازند و به کفر و ناسپاسی روی بیاورند. و هنگامی که خدا محنت و بلایی را برای مردمی بخواهد بازگشتی برای آن نیست و جز خدا هیچ سرپرستی در برابر آن محنت و بلا نخواهند داشت. (۱۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان علم مطلق خداوند به غیب و شهود و تساوی انسانها در پیشگاه او

بعد: نمایش قدرت الهی در پدیدههای طبیعی (رعد و برق)

ارتباط: ذکر ملائکه به عنوان حافظان انسان در پرتو تقدیر الهی، پیوند میان علم خداوند و تدبیر عملی جهان

موضوعات مورد اشاره

وجود ملائکه محافظ (معقبات) برای انسانها

مسئولیت ملائکه در اجرای امر الهی

ارتباط میان فعل انسان (تغییر نفس) و تدبیر الهی

محدودیت قدرت ملائکه در برابر اراده خداوند

نتیجه: ملائکه در این آیه به عنوان مجریان امر الهی و حافظان انسانها معرفی میشوند، اما تأکید میشود که تمام اینها در چارچوب قوانین الهی و مشیت اوست. این آیه نشان میدهد که ملائکه حلقه واسط میان تدبیر الهی و عالم مادی هستند

آیه ۱۳

(۱۳) الرَّعْدُ : ۱۳ - وَ يَسْبَحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَ الْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَ يُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَ هُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَ هُوَ شَدِيدُ الْمُحَالِ

رعد، همراه با ستایش خدا، و فرشتگان از هیبت او تسبیح او می‌گویند، و اوست که صاعقه‌ها را فرومی‌فرستد آنها را به هرکه بخواهد می‌رساند. با این حال، مشرکان درباره ربوبیت خدا مجادله می‌کنند و آن را ویژه معبودان خود می‌دانند، و حال آن‌که خدا در مجادله با آنان و رسوا ساختنشان سخت تواناست. (۱۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف قدرت الهی در پدیده‌های طبیعی مانند رعد، برق و صاعقه

بعد: بیان بطلان پرستش غیرخدا و اشاره به پاسخگویی دعا تنها توسط خداوند

ارتباط: تسبیح ملائکه در ادامه نمایش عظمت الهی در آیات طبیعی، نشاندهنده اطاعت کامل مخلوقات از پروردگار

موضوعات مورد اشاره

تسبیح و حمد ملائکه از روی خوف و خشیت الهی

همراهی ملائکه با دیگر مظاهر طبیعت در عبادت پروردگار

تمایز میان عبادت اختیاری انسانها و عبادت ذاتی ملائکه

نتیجه: ملائکه موجوداتی هستند که در اطاعت کامل از خداوند به سر می‌برند و همواره در حال تسبیح و ستایش او هستند. این اطاعت در کنار دیگر مخلوقات، نشاندهنده نظام هماهنگ آفرینش است

آیه ۲۳ و ۲۴

(۱۳) الرَّعْدُ : ۲۳ - جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا وَ مِنْ صَلَاحٍ مِنْ آبَائِهِمْ وَ أَزْوَاجِهِمْ وَ ذُرِّيَّاتِهِمْ وَ الْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ

همان بوستان‌های دایمی بهشت که خردمندان همراه با پدران و همسران و فرزندان‌شان که شایسته آن هستند وارد آن می‌شوند و فرشتگان از هر دری بر آنان درمی‌آیند. (۲۳)

(۱۳) الرعد : ۲۴ - سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ

و به آنان می‌گویند: سلام بر شما به پاداش این که صبر کردید. فرجام این سرای برای کسانی که بر کردار شایسته پایدار بوده‌اند فرجامی نیکوست. (۲۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف پاداش متقین و نعمتهای بهشتی

بعد: درود و تحیت الهی به بهشتیان به پاس صبرشان

ارتباط: ورود ملائکه به عنوان مجریان رحمت الهی برای تهنیت به بهشتیان

موضوعات مورد اشاره

نقش ملائکه در استقبال از اهل بهشت

تجلی کرامت و احترام ملائکه نسبت به مؤمنان

ارتباط میان ملائکه و انسانهای صالح در سرای آخرت

نتیجه: ملائکه در قیامت به عنوان سفیران الهی، مأمور اکرام و تبریک به مؤمنان هستند. این نشاندهنده جایگاه رفیع ملائکه در نظام الهی و ارتباط آنها با انسانهای نیکوکار است

سوره حجر

آیه ۷ و ۸

(۱۵) الحجر : ۷ - لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

اگر از راستگویانی چرا فرشتگان را نزد ما نمی‌آوری تا بر رسالت تو گواهی دهند؟ (۷)

(۱۵) الحجر : ۸ - مَا نَنْزِلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ

باید بدانند که ما فرشتگان را تنها هنگامی فرومی‌فرستیم که حقایق بتواند در آن به‌طور کامل آشکار شود، و این در دنیا برای مردم امکان‌پذیر نیست و اگر فرشتگان بر آنان فرود آیند مهلت نخواهند یافت و مرگشان فراخواهد رسید. (۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: کافران پیامبر را متهم به جنون کرده و تقاضای معجزه می‌کنند

بعد: تأکید بر حفظ قرآن توسط خداوند

ارتباط: پاسخ خداوند به درخواست کافران مبنی بر نزول ملائکه

موضوعات مورد اشاره

نزول ملائکه فقط برای اهداف الهی

عدم استجابت درخواست‌های باطل کافران

نتیجه: ملائکه فقط برای اهداف حقیقی و به دستور خدا نازل می‌شوند

آیه ۱۷ و ۱۸

(۱۵) الحجر : ۱۷ - وَ حَفَظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِیمٍ

و آن را از نفوذ هر شیطان رانده شده‌ای که برای دستیابی به اسرار غیب به آن برآید، محفوظ داشتیم. (۱۷)

(۱۵) الحجر : ۱۸ - إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ شَهَابٌ مبین

مگر این که کسی از آنان بخواهد استراق سمع کند و رخدادهای آینده را از فرشتگان دریابد، که شهابی آشکار او را دنبال خواهد کرد. (۱۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف آسمان‌های مزین شده

بعد: توصیف نعمت‌های زمینی

ارتباط: نقش ملائکه در حفاظت از آسمان‌ها

موضوعات مورد اشاره

حفاظت ملائکه از آسمان‌ها

تعقیب شیاطین توسط شهاب‌ها

نتیجه: ملائکه محافظان آسمان‌ها در برابر شیاطین هستند

آیه ۲۸ تا ۳۱

(۱۵) الحجر : ۲۸ - وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

و یاد کن زمانی را که پروردگار تو به فرشتگان گفت: من از گلی خشکیده که آن از گلی سیاه و بدبو و دگرگون شده است بشری خواهم آفرید. (۲۸)

(۱۵) الحجر : ۲۹ - فَإِذَا سُوِّتَهُ وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

پس وقتی او را درست‌اندام ساختم و از روح خود در او دمیدم، به خاک بیفتید و او را سجده کنید. (۲۹)

(۱۵) الحجر : ۳۰ - فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

پس فرشتگان همگی سجده کردند، (۳۰)

(۱۵) الحجر : ۳۱ - إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

مگر ابلیس که خودداری کرد از این‌که با سجده‌کنندگان باشد. (۳۱)

(۱۵) الحجر : ۳۲ - قَالَ يَا إِبْلِيسَ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

پروردگارت گفت: ای ابلیس، تو را چه سودی است در این‌که با سجده‌کنندگان نیستی؟ (۳۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان خلقت انسان و جن - سجده ملائکه

بعد: داستان سرپیچی ابلیس - سرنوشت ابلیس

ارتباط: دستور خدا به ملائکه برای سجده به آدم

موضوعات مورد اشاره

اعلام خلقت انسان به ملائکه

دستور سجده به آدم

اطاعت کامل ملائکه

عدم سجده ابلیس

لعنت و طرد ابلیس

درخواست مهلت از سوی ابلیس

نتیجه: ملائکه مطیع محض فرمان‌های الهی هستند - استثنای ابلیس از جمع ملائکه - تمایز بین ملائکه مطیع و ابلیس سرکش

آیات ۵۱ تا ۶۰

(۱۵) الحجر : ۵۱ - وَ نَبِّئِهِمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ

و از مهمانان ابراهیم به آنان خبر ده تا به نمونه‌ای از رحمت و عذاب من آگاه شوند. (۵۱)

(۱۵) الحجر : ۵۲ - إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ

آن‌گاه که مهمانان بر او وارد شدند و سلام کردند. ابراهیم (که دید آنان از خوردن غذا خودداری می‌کنند)، به آنان گفت: ما از شما بی‌مناکیم. (۵۲)

(۱۵) الحجر : ۵۳ - قَالُوا لَا تَوَجَّلْ إِنَّا نَبْشُرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

گفتند: نترس، که ما فرستادگان پروردگار تویم و تو را به پسری دانا مژده می‌دهیم. (۵۳)

(۱۵) الحجر : ۵۴ - قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فَبِمِ تَبَشِّرُونَ

ابراهیم گفت: آیا باوجوداین که پیری به سراغ من آمده و ناتوان شده‌ام به من مژده می‌دهید؟ (۵۴)

(۱۵) الحجر : ۵۵ - قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ

گفتند: ما به تو مژده‌ای درست دادیم و این تحقق خواهد یافت؛ پس از نومیدان مباش. (۵۵)

(۱۵) الحجر : ۵۶ - قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ

گفت: من از روی نومیدی در سخن شما تردید نکردم؛ آیا جز گمراهان چه کسی از رحمت پروردگارش نومید می‌شود؟ (۵۶)

(۱۵) الحجر : ۵۷ - قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

ابراهیم پرسید: پس کار مهم شما- ای فرستادگان- چیست؟ (۵۷)

(۱۵) الحجر : ۵۸ - قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ

گفتند: ما به سوی مردمی تبهکار فرستاده شده‌ایم تا آنان را به هلاکت افکنیم. (۵۸)

(۱۵) الحجر : ۵۹ - إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمَنْجُوهُمْ أَجْمَعِينَ

ولی خاندان لوط را عذاب نمی‌کنیم و همه آنان را قطعاً نجات می‌دهیم، (۵۹)

(۱۵) الحجر : ۶۰ - إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَرْنَا لَهَا لَمَنِ الْغَابِرِينَ

مگر همسرش را که مقدر کرده‌ایم از ماندگاران در عذاب باشد. (۶۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: وعده عذاب برای گناهکاران

بعد: داستان قوم لوط

ارتباط: ملائکه به عنوان بشارت‌دهندگان و عذاب‌آوران

موضوعات مورد اشاره

ملائکه در قالب بشری

مأموریت تبشیر و انذار

ابلاغ حکم الهی

نتیجه: ملائکه به عنوان رسولان الهی برای بشارت و انذار مبعوث می‌شوند

آیه ۶۱ تا ۶۶

(۱۵) الحجر: ۶۱ - فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطَ الْمُرْسَلُونَ

پس هنگامی که آن فرستادگان نزد خاندان لوط آمدند، (۶۱)

(۱۵) الحجر: ۶۲ - قَالَ إِنَّكُمْ قومٌ مِّنْكُمْ

لوط به آنان گفت: شما مردمی ناشناس هستید. (۶۲)

(۱۵) الحجر: ۶۳ - قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ

گفتند: نه، از ما نگران مباش، ما با آن عذابی که قوم تو در آن تردید داشتند نزد تو آمده‌ایم. (۶۳)

(۱۵) الحجر: ۶۴ - وَ أَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

و آنچه را که سراسر حق است برای تو آورده‌ایم و قطعاً ما راست می‌گوییم. (۶۴)

(۱۵) الحجر: ۶۵ - فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَ اتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَ لَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَ امْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ

پس، در پاسی از این شب، با خانواده خود از این سرزمین کوچ کن و خود از پی آنان روانه شو و حرکت آنان را زیر نظر داشته باش، و هیچ‌یک از شما نباید به پشت سر خود بنگرد، و هر جا که به شما فرمان داده می‌شود، بروید. (۶۵)

(۱۵) الحجر: ۶۶ - وَ قَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ

و این امر را مقرر داشته و از طریق وحی به لوط اعلام کردیم که بنیاد اینان هنگامی که به صبح درمی آیند برکنده خواهد شد. (۶۶)

(۱۵) الحجر : ۶۷ - وَ جَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ

و پیش از آن که لوط را از این امر باخبر کنیم، مردم شهر، در حالی که از ورود جوانانی زیبا چهره شادی می کردند، به سوی خانه لوط آمدند. (۶۷)

(۱۵) الحجر : ۶۸ - قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضِيفِي فَلَا تَفْضَحُون

لوط به آنان گفت: اینها مهمانان منند، مرا رسوا مکنید. (۶۸)

(۱۵) الحجر : ۶۹ - وَ اتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا تُخْزَوْنَ

از خدا بترسید و مرا خوار و شرمسار نسازید. (۶۹)

(۱۵) الحجر : ۷۰ - قَالُوا أَوْ لَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ

گفتند: مگر ما تو را از پذیرش مردم و جای دادن و مهمان نمودن آنان منع نکرده بودیم؟ پس حق ماست که حرمت مهمانان تو را پاس نداریم. (۷۰)

(۱۵) الحجر : ۷۱ - قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

لوط به مهاجمان گفت: اینان دختران منند، اگر کاری می کنید آنان را به همسری خود بگیرید. (۷۱)

(۱۵) الحجر : ۷۲ - لَعَمْرِكَ إِتْمَمَ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْصِيُونَ

ای پیامبر، به جان تو سوگند که قوم لوط در سرمستی خود سرگردان بودند. (۷۲)

(۱۵) الحجر : ۷۳ - فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ

پس هنگامی که به روشنی بامداد درآمدند، بانگی مهیب آنان را فروگرفت. (۷۳)

(۱۵) الحجر : ۷۴ - فَجَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَ آمَطْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سَبِيلِ

و ما دیارشان را زیر و زیر کردیم و بر آنان سنگ‌هایی از «سبیل» بارانیدیم. (۷۴)

(۱۵) الحجر : ۷۵ - إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

به راستی در دیار ویران شده قوم لوط برای اثرشناسان نشانه‌هایی از وقوع عذاب الهی است. (۷۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بشارت به ابراهیم

بعد: عذاب قوم لوط

ارتباط: اجرای فرمان الهی توسط ملائکه

موضوعات مورد اشاره

ملائکه نجات‌دهندگان مؤمنان

ملائکه عذاب‌آوران برای مجرمان

نتیجه: ملائکه مجریان احکام الهی هستند

سوره نحل

آیه ۲

(۱۶) النحل : ۲ - يُنْزِلُ الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِ عَلِيٍّ مِنْ يَشَاءُ مَنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ

فرشتگان را با روح- که از عالم امر است- بر هرکس از بندگان که بخواهد فرومی‌فرستد، با این پیام که به مردم هشدار دهید که جز من معبودی شایسته پرستش نیست، پس از من پروا کنید و راه اطاعت را در پیش گیرید. (۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: اشاره به تحقق وعده‌های الهی و نفی شرک

بعد: تأکید بر توحید و قدرت الهی در خلقت

ارتباط: فرشتگان نیز مخلوقاتی هستند که به اذن خدا عمل می‌کنند

موضوعات مورد اشاره

ملائکه نجات‌دهندگان مؤمنان

ملائکه مجریان فرمان الهی

آیه ۲۸

(۱۶) النحل : ۲۸ - الَّذِينَ تَتَوَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقُوا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

همانان که فرشتگان جانشان را می گیرند در حالی که بر خود ستم کرده اند؛ پس سر تسلیم فرود می آورند و می گویند: ما هیچ کار بدی نکرده ایم. پاسخ می شنوند: چرا، کارهای ناروای بسیاری کرده اید. قطعاً خدا به آنچه انجام داده اید داناست. (۲۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: سخن از خفت و خواری کافران در قیامت و انکار شرکایشان (آیه ۲۷)

بعد: دستور ورود کافران به درهای جهنم (آیه ۲۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان عذاب الهی، کافران را قبض روح میکنند

موضوعات مورد اشاره

ملائکه قبض کننده روح ظالمان

ملائکه مجازات کنندگان کافران

نتیجه: ملائکه مجریان احکام الهی در عذاب کافران هستند

آیه ۳۲ تا ۳۴

(۱۶) النحل : ۳۲ - الَّذِينَ تَتَوَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

همانان که فرشتگان جانشان را می گیرند در حالی که از شرک و گناه پیراسته اند. فرشتگان به آنان می گویند: درود بر شما! به سزای کارهایی که می کردید به بهشت درآیید. (۳۲)

(۱۶) النحل : ۳۳ - هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ مَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَ لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

آیا مشرکان جز این انتظار می برند که فرشتگان به سراغشان بیایند و عذاب الهی را بر آنان فرود آورند، یا فرمان پروردگارت دررسد و قیامت برپا شود؟ کسانی که پیش از آنان بودند نیز همین گونه رفتار کردند (پیام های الهی را دروغ انگاشتند و آنها را به مسخره گرفتند) و خدا به آنان ستم نکرد، بلکه خود بر خویشان ستم می کردند. (۳۳)

(۱۶) النحل : ۳۴ - فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَ حَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

پس بدی‌های کردارشان (گناهانی که مرتکب شدند) به صورت عذاب بر آنان در رسید و همان چیزی را که به مسخره می‌گرفتند آنان را فراگرفت. (۳۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف نعمتهای بهشتی برای متقین (آیات ۳۰-۳۱)

بعد: انتظار کافران برای آمدن ملائکه یا عذاب الهی (آیه ۳۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان بشارت دهندگان نعمتهای الهی برای مؤمنان

قبل: ملائکه و بشارت به مؤمنان (آیه ۳۲)

بعد: عذاب کافران به اعمال خودشان (آیه ۳۴)

ارتباط: ملائکه به عنوان نشانه‌ای از عذاب الهی برای کافران

قبل: انتظار کافران برای ملائکه (آیه ۳۳)

بعد: توجیه مشرکان درباره شرک (آیه ۳۵)

ارتباط: ملائکه به عنوان بخشی از مکانیسم عذاب الهی

موضوعات مورد اشاره

ملائکه قبض کننده روح پاکان

ملائکه بشارت دهندگان بهشت

ملائکه نشانه‌های قیامت

ملائکه اعلام‌کنندگان عذاب

ملائکه همراه عذاب الهی

ملائکه شاهد اعمال انسانها

نتیجه: ملائکه شاهد و مجری عدالت الهی هستند

آیه ۴۹ و ۵۰

(۱۶) النحل : ۴۹ - وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

و همه جنبندگان که در آسمان‌ها و زمین‌اند فقط در برابر خدا خاضعند و برای او سجده می‌کنند و فرشتگان نیز به درگاه او سجده می‌برند و در برابر او خاضعند و هرگز گردنکشی نمی‌کنند. (۴۹)

(۱۶) النحل : ۵۰ - يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَ يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

آنان از مقام پروردگارشان می ترسند، زیرا به خوبی دریافته اند که او بر آنان چیره است؛ از این رو آنچه فرمان می یابند انجام می دهند. (۵۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: اشاره به سجده تمام مخلوقات و خضوع آنها در برابر خدا (آیه ۴۸)

بعد: تأکید بر توحید و یگانگی پروردگار (آیه ۵۱)

ارتباط: ملائکه به عنوان مخلوقاتی مطیع که در سجده و اطاعت خداوند هستند

موضوعات مورد اشاره

ملائکه در حال سجده برای خداوند

ملائکه فرمانبردار و بدون استکبار

ملائکه عاملان مطیع اوامر الهی

نتیجه: ملائکه الگوی کامل بندگی و اطاعت از فرامین الهی هستند

سوره اسراء

آیه ۴۰

(۱۷) الإسراء : ۴۰ - أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَنِينَ وَ اتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا

آیا پروردگارتان شما را با دادن پسران گرامی داشته و خود از فرشتگان دخترانی برگرفته است؟ راستی سخنی بزرگ بر زبان می رانید که پیامدهایی ناگوار دارد. (۴۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: نهی از شرک و هشدار عذاب جهنم (آیه ۳۹)

بعد: بیان ناسازگاری ادعای مشرکان با توحید (آیه ۴۱)

ارتباط: ردّ ادعای مشرکان درباره جنسیت فرشتگان و ارتباط آن با شرک

موضوعات مورد اشاره

نفی انتساب جنسیت به ملائکه

ملائکه به عنوان مخلوقاتی پاک و منزّه از صفات مادی

ردّ عقاید باطل مشرکان درباره ملائکه

نتیجه: ملائکه موجوداتی مقدس و منزّه از صفات مخلوقات زمینی هستند و هرگونه نسبت مادی به آنها گمراهی است

آیه ۵۶

(۱۷) الإسراء : ۵۶ - قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَ لَا تُخْوِيلًا

به مشرکان بگو: فرشتگان و جنیان و آدمیانی را که به جای خدا معبود خود پنداشته‌اید بخوانید. آنها نه می‌توانند گزند و محنت را از شما بزدایند و نه آن را دگرگون سازند. (۵۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان علم الهی و برتری برخی پیامبران (آیه ۵۵)

بعد: توصیف حال معبودان دروغین مشرکان (آیه ۵۷)

ارتباط: ملائکه به عنوان موجوداتی که خود طالب تقرب به خداوند، نه شفیعان مستقل

موضوعات مورد اشاره

ملائکه از جمله معبودان باطل مشرکان

ملائکه طالبان رحمت و خائف از عذاب الهی

ناتوانی ملائکه در شفاعت مستقل

نتیجه: ملائکه مانند دیگر مخلوقات، محتاج به خداوند بوده و توان شفاعت بدون اذن الهی را ندارند

آیه ۶۱

(۱۷) الإسراء : ۶۱ - وَ إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجِدُ لِمَنْ خَلَقْتُ طِينًا

و برای این‌که بدانی چگونه مردم به راه خطا می‌روند یاد کن زمانی را که به فرشتگان گفتیم: برای آدم سجده کنید. پس همه جز ابلیس سجده کردند. او به خداوند گفت: آیا برای کسی که او را از گل آفریده‌ای سجده کنم؟ (۶۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان امتنان الهی بر انسان و ماجرای شجره ملعونه (آیه ۶۰)

بعد: تهدیدهای شیطان و محدودیت قدرت او (آیات ۶۲-۶۵)

ارتباط: فرمان سجده ملائکه برای آدم به عنوان آزمون اطاعتپذیری

موضوعات مورد اشاره

اطاعت بیچون و چرای ملائکه از فرمان الهی

استثنای ابلیس از جمع فرشتگان

کرامت انسان در نظام خلقت

نتیجه: ملائکه نماد کامل بندگان مطیع الهی در مقابل نافرمانی شیطان

آیه ۷۸

(۱۷) الإسراء : ۷۸ - أَقِمِ الصَّلَاةَ لَدُلُوكَ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

نماز را از هنگامی که خورشید از وسط آسمان می‌گذرد تا آن‌گاه که تاریکی شب به نهایت می‌رسد برپا دار، و نماز صبح را نیز هنگام طلوع فجر به جای آور که قطعاً نماز صبح مشهود فرشتگان شب و روز است. (۷۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: تأکید بر سنت الهی در حمایت از پیامبران (آیه ۷۷)

بعد: دستور به تهجد و نیایش شبانه (آیه ۷۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان شاهدان نمازهای بندگان به ویژه نماز صبح

موضوعات مورد اشاره

حضور ملائکه در نماز صبح (قرآن الفجر)

ملائکه به عنوان شاهدان عبادات بندگان

ارتباط ویژه ملائکه با اوقات نماز

نتیجه: ملائکه ناظران و ثبت‌کنندگان عبادات بندگان به ویژه در نماز صبح هستند

آیه ۹۲

(۱۷) الإسراء : ۹۲ - أَوْ تُسْقَطَ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كَسُفًا أَوْ تَأْتِي بَالَهُ اللَّهُ وَالْمَلَائِكَةُ قَبِيلًا

یا آسمان را- چنان‌که پنداشته‌ای و ما را بدان تهدید می‌کنی- پاره‌پاره بر سر ما فروافکنی، یا خدا و فرشتگان را رویاروی ما بیاوری تا آنها را بنگریم. (۹۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درخواست‌های نامعقول مشرکان برای معجزه (آیات ۹۰-۹۱)

بعد: ادامه درخواست‌های محال مشرکان (آیه ۹۳)

ارتباط: درخواست مشاهده ملائکه به عنوان شرط ایمان آوردن مشرکان

موضوعات مورد اشاره

درخواست مشرکان برای مشاهده حضوری خدا و ملائکه

عدم درک مشرکان از حقیقت ملائکه

نامعقول بودن شروط مشرکان برای ایمان

نتیجه: ملائکه موجوداتی هستند که مشرکان به دلیل محدودیت درک خود، خواستار مشاهده مادی آنها بودند

آیه ۹۵

(۱۷) الإسراء : ۹۵ - قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

بگو: بر خداست که اهل زمین را راهنمایی کند؛ حتی اگر در زمین فرشتگانی بودند که به آرامی در آن راه می‌رفتند (براساس قوانین مادی می‌زیستند) قطعاً برای هدایت آنها از آسمان فرشته‌ای که پیام‌آور وحی ما باشد بر آنان نازل می‌کردیم. (۹۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: اعتراض مشرکان به بشری بودن پیامبر (آیه ۹۴)

بعد: کفایت خداوند به عنوان شاهد (آیه ۹۶)

ارتباط: تبیین حکمت بعثت پیامبران بشری به جای ملائکه

موضوعات مورد اشاره

فرضیه وجود ملائکه زمینی

حکمت الهی در ارسال رسولان بشری

عدم تناسب ملائکه با شرایط هدایت انسانها

نتیجه: ملائکه با وجود مقام والا، برای هدایت انسانها در زمین مناسب نیستند و خداوند از حکمت بالاتری برخوردار است

سوره کهف

آیه ۵۰

(۱۸) الكهف : ۵۰ - وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا

و یاد کن زمانی را که به فرشتگان گفتیم: برای آدم سجده کنید. پس همه سجده کردند، جز ابلیس که از جنیان بود و از فرمان پروردگارش سرپیچی کرد. با این وصف آیا او و نسلش را به جای من کارساز خود گرفته‌اید، در صورتی که آنها دشمن شمايند؟ بد جایگزینی است که ستمکاران به جای خدا دارند. (۵۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف صحنه قیامت و حسرت مجرمان (آیه ۴۹)

بعد: بیان عدم مشارکت مشرکان در خلقت (آیه ۵۱)

ارتباط: داستان سجده ملائکه به عنوان نمونه‌ای از اطاعت در مقابل عصیان

موضوعات مورد اشاره

اطاعت بی چون و چرای ملائکه از فرمان الهی

استثنای ابلیس از جمع فرشتگان و معرفی او به عنوان جن

هشدار درباره پیروی از شیطان و فرزندانش

نتیجه: ملائکه الگوی کامل بندگی و اطاعت از اوامر الهی هستند در حالی که شیطان نماد نافرمانی است

سوره مریم

آیه ۷

(۱۹) مریم : ۷ - يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَىٰ لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

ما دعای او را اجابت کردیم و به وسیله فرشتگان به او ابلاغ نمودیم که: ای زکریّا، ما تو را به پسری که نامش یحیی است و پیش‌تر همنامی برای او قرار نداده‌ایم، مژده می‌دهیم. (۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: دعای زکریا برای فرزند (آیات ۵-۶)

بعد: تعجب زکریا از بشارت و پاسخ الهی (آیات ۸-۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان بشارت‌دهندگان وعده‌های الهی به بندگان صالح

موضوعات مورد اشاره

ملائکه ناقلان بشارت الهی به زکریا

ملائکه مجریان اراده خداوند در تحقق معجزات

نقش ملائکه در ابلاغ مشیت الهی به پیامبران

نتیجه: ملائکه واسطه‌های فیض الهی در ابلاغ بشارت‌ها و تحقق وعده‌های خداوند به بندگان شایسته هستند

آیه ۶۴

(۱۹) مریم : ۶۴ - وَ مَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَ مَا خَلْفَنَا وَ مَا بَيْنَ ذَلِكَ وَ مَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا

و ما فرشتگان برای رساندن وحی جز به فرمان پروردگار تو- ای پیامبر- فرود نمی‌آییم، زیرا اعمال و آثار ما که پیش روی ماست، و اسباب و عللی که ما براساس آنها وجود یافته‌ایم، و وجود ما که میان این دو مرحله است همه از آن اوست و او از هر جهت بر ما احاطه دارد، و پروردگارت هرگز فراموشکار نبوده است؛ پس اگر می‌بینی ما در آوردن وحی تأخیر کرده‌ایم این برخاسته از مشیت خداست نه از روی غفلت و فراموشی او. (۶۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف نعمت‌های بهشتی برای پرهیزگاران (آیات ۶۲-۶۳)

بعد: بیان عظمت پروردگار و دعوت به عبادت (آیه ۶۵)

ارتباط: ملائکه به عنوان موجوداتی که تنها به فرمان خدا عمل می‌کنند

موضوعات مورد اشاره

نزول ملائکه تنها به اذن و امر پروردگار

احاطه علمی خداوند بر تمام شئون ملائکه

محدودیت عمل ملائکه در چارچوب فرامین الهی

نتیجه: ملائکه موجوداتی کاملاً مطیع و فرمانبردار هستند که هیچ استقلال عملی از خود ندارند

سوره طه

آیه ۱۱۶

(۲۰) طه : ۱۱۶ - وَ إِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى

و یاد کن زمانی را که به فرشتگان گفتیم: برای آدم سجده کنید. پس همه سجده کردند جز ابلیس که سر باز زد. (۱۱۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان ضعف آدم در حفظ عهد الهی (آیه ۱۱۵)

بعد: هشدار خداوند به آدم درباره شیطان (آیه ۱۱۷)

ارتباط: سجده ملائکه به عنوان آزمون اطاعت و تمایز میان فرمانبرداران و نافرمان

موضوعات مورد اشاره

اطاعت بی چون و چرای ملائکه از فرمان الهی

استثنای ابلیس و امتناع او از سجده

تقابل دو جبهه اطاعت و عصیان در نظام خلقت

نتیجه: ملائکه نماد کامل بندگان مطیع الهی در مقابل نافرمانی شیطان

سوره انبیاء

آیه ۲۶ تا ۲۸

(۲۱) الْأَنْبِيَاءُ : ۲۶ - وَ قَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ

مشرکان گفتند: خدای رحمان فرشتگان را به فرزندی برگرفته است. منزّه است خدا از داشتن فرزند؛ بلکه فرشتگان بندگان الهی اند که خدا آنان را گرامی داشته است. (۲۶)

(۲۱) الْأَنْبِيَاءُ : ۲۷ - لَا يَسْقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَ هُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ

آنان در سخن گفتن بر او پیشی نمی گیرند و تنها به فرمان او کار می کنند. (۲۷)

(۲۱) الْأَنْبِيَاءُ : ۲۸ - يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ مَا خَلْفَهُمْ وَ لَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى وَ هُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ

خدا از رفتار و گفتار فرشتگان که در پیش روی دارند و از عوامل پیدایش آنان که پشت سر نهاده اند با خبر است؛ از این رو آنان را شایسته بندگی خویش دانسته و به آن گرامیشان داشته است. آنان جز برای کسی که خدا دینش را پسندیده باشد، شفاعت نمی کنند و خود از ترس عذاب او هراسانند؛ زیرا می دانند که خدا بر بردن پاکی و عصمتشان تواناست. (۲۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: تأکید بر توحید و رسالت پیامبران (آیه ۲۵)

بعد: رد ادعای الوهیت غیر خدا (آیه ۲۹)

ارتباط: پاسخ به ادعای مشرکان درباره ملائکه و تبیین جایگاه واقعی آنها

موضوعات مورد اشاره

نفی نسبت فرزند به خداوند

توصیف ملائکه به عنوان بندگان مکرم الهی

اطاعت کامل ملائکه از اوامر الهی

محدودیت شفاعت ملائکه به اذن الهی

نتیجه: ملائکه بندگان شایسته و مطیع خداوند هستند که هیچ استقلالی در عمل ندارند

آیه ۱۰۳

(۲۱) الْأَنْبِيَاءُ : ۱۰۳ - لَا يَخْزِيهِمُ الْفَرْعُ الْأَكْبَرُ وَ تَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

آن بزرگترین هراس که با دمیدن در صور پدید می آید آنان را غمگین نمی کند، و فرشتگان با این نوید به دیدارشان می آیند که: این همان روزی است که آن را به شما وعده می دادند. (۱۰۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف نعمت های نیکوکاران در بهشت (آیات ۱۰۱-۱۰۲)

بعد: بیان وقایع روز قیامت (آیه ۱۰۴)

ارتباط: ملائکه به عنوان بشارت دهندگان به نیکوکاران در روز قیامت

موضوعات مورد اشاره

استقبال ملائکه از نیکوکاران در روز قیامت

بشارت ملائکه به پرهیزگاران درباره تحقق وعده الهی

نقش ملائکه در آرامش بخشیدن به مؤمنان از وحشت های قیامت

نتیجه: ملائکه ابزارهای خداوند برای بشارت و اطمینان بخشیدن به مؤمنان در روز حساب هستند

سوره حج

آیه ۷۵ و ۷۶

(۲۲) الْحَج : ۷۵ - اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

خدا از میان فرشتگان فرستادگانی شایسته را برمیگزیند تا وحی الهی را به پیامبران برسانند، و از میان مردم نیز شایستگان رسالت را انتخاب می کند تا پیام خدا را به مردم ابلاغ کنند چرا که خداوند درخواست مردم را که در پی کمالند می شنود و نیازشان به رهنمودها را می بیند. (۷۵)

(۲۲) الْحَج : ۷۶ - يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

خدا آنچه را که پیش روی فرشتگان و پیامبران است و آنچه را که پشت سرشان است می داند. چگونه ممکن است کارهای آنان بر خدا پوشیده بماند در صورتی که همه امور به او بازگردانده می شود. (۷۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: ناتوانی معبودهای دروغین و عظمت خداوند (آیات ۷۳-۷۴)

بعد: دعوت به عبادت و جهاد در راه خدا (آیات ۷۷-۷۸)

ارتباط: ملائکه به عنوان رسولان برگزیده الهی در کنار پیامبران بشری

موضوعات مورد اشاره

انتخاب رسولان از میان ملائکه و انسان‌ها

علم گسترده ملائکه به امور

بازگشت تمام امور به خداوند

نتیجه: ملائکه بخشی از نظام رسالت الهی هستند که در کنار پیامبران انسانی، مجریان فرامین خداوند می‌باشند

سوره مومنون

آیه ۱۷

(۲۳) الْمُؤْمِنُونَ : ۱۷ - وَ لَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَ مَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ

و به راستی ما بر فراز شما هفت آسمان که راه‌های نزول فرمان خدا، فرود و صعود فرشتگان و بالا رفتن اعمال بندگان است، پدید آوردیم و ما از آفریدگان بی‌خبر نیستیم. (۱۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان مراحل آفرینش انسان و معاد (آیات ۱۴-۱۶)

بعد: نزول باران و رزق الهی (آیات ۱۸-۱۹)

ارتباط: اشاره ضمنی به ملائکه به عنوان مدیران نظام آفرینش

موضوعات مورد اشاره

وجود هفت آسمان و نظم حاکم بر آنها

نقش ملائکه در تدبیر امور عالم

نظارت دقیق الهی بر تمام مخلوقات

نتیجه: ملائکه به عنوان مجریان امر الهی در نظام حکیمانه آفرینش عمل می‌کنند

آیه ۲۴

(۲۳) الْمُؤْمِنُونَ : ۲۴ - فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَ لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ

مهتران قومش که کافر بودند گفتند: ای مردم، این جز بشری مانند شما نیست. می‌خواهد بدین وسیله بر شما برتری جوید. اگر از غیب پیامی به او می‌رسید، می‌بایست به شما نیز که بشری مانند او هستید برسد، و اگر خدا می‌خواست پیامی به ما برساند، قطعاً فرشتگانی را فرومی‌فرستاد. علاوه‌براین، آیین او سابقه‌ای ندارد و ما در میان پدران نخستین خود نشنیده‌ایم که این آیین را برگزیده باشند. (۲۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: دعوت حضرت نوح به توحید (آیه ۲۳)

بعد: تهمت دیوانگی به پیامبر توسط کافران (آیه ۲۵)

ارتباط: درخواست نامعقول کافران برای نزول ملائکه به جای پیامبر بشری

موضوعات مورد اشاره

انتظار نادرست کافران برای دیدن ملائکه

عدم درک جایگاه واقعی ملائکه

مخالفت با سنت الهی در ارسال پیامبران بشری

نتیجه: ملائکه با وجود مقام والا، برای هدایت انسانها در زمین مناسب نیستند و خداوند از حکمت بالاتری برخوردار است

آیه ۹۹

(۲۳) الْمُؤْمِنُونَ : ۹۹ - حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

این کفرپیشگان همچنان به کفر خود ادامه می‌دهند و به ثروت خود مغرورند؛ تا آن‌گاه که مرگ به سراغ یکی از آنان بیاید، در آن حال به درگاه خدا استغاثه می‌کند و ندای «یا رب» سرمی‌دهد و به فرشتگان می‌گوید: مرا به دنیا بازگردانید؛ (۹۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: دعای پناه بردن به خدا از وسوسه‌های شیاطین (آیات ۹۷-۹۸)

بعد: بیان حال انسان‌ها پس از مرگ و برزخ (آیات ۱۰۰-۱۰۱)

ارتباط: ملائکه به عنوان قبض‌کنندگان ارواح و مجریان امر الهی در هنگام مرگ

موضوعات مورد اشاره

حضور ملائکه در هنگام قبض روح

نقش ملائکه در انتقال انسان‌ها به عالم برزخ

اجرای فرمان الهی توسط ملائکه بدون امکان بازگشت

نتیجه: ملائکه مجریان حتمی اراده الهی در انتقال انسان‌ها از دنیا به آخرت هستند

آیه ۱۱۳

(۲۳) الْمُؤْمِنُونَ : ۱۱۳ - قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْئَلُ الْعَادِينَ

می‌گویند: روزی یا پاره‌ای از روز را در آن‌جا به سر بردیم؛ درست مدت آن را نمی‌دانیم، از فرشتگان شمارش‌کننده بپرس.

(۱۱۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان پاداش صابران و پرسش از مدت اقامت در زمین (آیات ۱۱۱-۱۱۲)

بعد: بیان کوتاهی مدت زندگی دنیوی (آیه ۱۱۴) و هدفدار بودن خلقت (آیه ۱۱۵)

ارتباط: اشاره به ملائکه به عنوان حسابگران دقیق مدت عمر انسان‌ها

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به عنوان «عادین» (حسابگران دقیق)

ثبت و ضبط دقیق مدت عمر انسان‌ها توسط ملائکه

آگاهی کامل ملائکه از جزئیات زندگی بندگان

نتیجه: ملائکه مسئول ثبت و محاسبه دقیق اعمال و مدت عمر انسان‌ها هستند

سوره الفرقان

آیه ۷ و ۸

(۲۵) الفرقان : ۷ - وَ قَالُوا مَا لِهَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْ لَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا

و گفتند: می‌بایست از جانب خدا فرشته‌ای به رسالت مبعوث شود، زیرا بشر نمی‌تواند با غیب سروکار داشته باشد؛ این چه

پیامبری است که غذا می‌خورد و برای کسب معاش در بازارها در حرکت است؟! چرا دست‌کم فرشته‌ای به سوی او فرستاده

نشده است تا با او به هشدار مردم بپردازد؟ (۷)

(۲۵) الفرقان : ۸ - أَوْ يُلْقَىٰ إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

حال که فرشته‌ای با او نیامده است، چرا دست‌کم گنجی از آسمان به سوی او افکنده نمی‌شود تا نیازمند کسب معاش در کوچه و بازار نباشد یا بوستانی ندارد که از محصول آن بخورد و روزی خود را آماده داشته باشد؟ آن ستمگران به پیروان رسول خدا گفتند: شما جز از مردی که جادو شده و می‌پندارد که فرستاده خداست، پیروی نمی‌کنید. (۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: اتهامات مشرکان به پیامبر(ص) و وحی الهی (آیات ۴-۶)

بعد: انحراف فکری مشرکان و قدرت الهی (آیات ۹-۱۰)

ارتباط: درخواست نامعقول مشرکان برای همراهی ملک با پیامبر(ص)

موضوعات مورد اشاره

انتظار نادرست مشرکان برای دیدن ملائکه

عدم درک جایگاه رسالت و نقش پیامبران

مقایسه غلط بین پیامبری و معیارهای مادی

نتیجه: ملائکه با وجود مقام والا، بر اساس سنت الهی به صورت مرئی برای مردم ظاهر نمی‌شوند

آیه ۱۱

(۲۵) الفرقان : ۱۱ - بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا

غذا خوردن و راه رفتن تو در بازارها و نبودن فرشته‌ای با تو و نداشتن گنج و بوستان سبب اصلی انکار رسالت تو نیست، بلکه سبب اصلی این است که آنان قیامت را دروغ شمردند، و ما برای کسانی که قیامت را دروغ شمردند آتشی فروزان آماده کرده‌ایم. (۱۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان قدرت الهی در اعطای نعمت‌ها (آیه ۱۰)

بعد: توصیف عذاب کافران در جهنم (آیات ۱۲-۱۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان عذاب الهی برای کافران به قیامت

موضوعات مورد اشاره

انکار قیامت توسط کافران

آماده‌سازی عذاب برای منکران معاد

نقش ملائکه در اجرای عدالت الهی

نتیجه: ملائکه مجریان وعده‌های الهی درباره عذاب کافران در آخرت هستند

آیه ۲۱ و ۲۲

(۲۵) الفرقان : ۲۱ - وَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْ لَا نُزِّلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَ عَتَوْا عَتَوْا كَبِيرًا

و آنان که منکر رستاخیزند و به لقای ما در آن‌جا امیدی ندارند، رسالت محمد را انکار کردند و گفتند: اگر بشر درخور این است که فرشته‌ای برای او وحی بیاورد و یا خدا خود با او سخن بگوید، پس چرا فرشتگان بر ما نازل نشده‌اند یا خدا را که به گمان محمد پروردگار ماست نمی‌بینیم تا با ما سخن بگوید؟ سوگند یاد می‌کنم که اینان به ناحق برای خود بزرگی و عظمت خواستند و به طغیانی بزرگ دست یازیدند. (۲۱)

(۲۵) الفرقان : ۲۲ - يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَى يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَ يَقُولُونَ حَجَرًا مَّحْجُورًا

ولی روزی که وارد عالم برزخ می‌شوند و فرشتگان را دیدار می‌کنند، آن روز هیچ مژده و خبر خوشی برای تبهاران نخواهد بود و آنان به فرشتگان که آماده کیفر ایشانند می‌گویند: بر شما حرام و ممنوع است که ما را عذاب کنید. (۲۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: ویژگی‌های پیامبران و آزمایش انسان‌ها (آیات ۱۹-۲۰)

بعد: سرنوشت اعمال کافران و نزول ملائکه در قیامت (آیات ۲۳-۲۵)

ارتباط: درخواست نامعقول کافران برای مشاهده ملائکه و تحقق آن در قیامت به شکل عذاب

موضوعات مورد اشاره

درخواست کافران برای مشاهده ملائکه به عنوان شرط ایمان

مشاهده ملائکه در قیامت توسط کافران (بدون همراهی با بشارت)

ارتباط ملائکه با عذاب الهی در روز قیامت

نتیجه: ملائکه در قیامت به عنوان مجریان عذاب الهی برای کافران ظاهر می‌شوند

آیه ۲۵

(۲۵) الفرقان : ۲۵ - وَ يَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَ نِزْلَ الْمَلَائِكَةِ تَنْزِيلًا

و یاد کنید روزی را که آسمان پوشیده از ابر شکافته شود و فرشتگان چنان‌که باید به سوی زمین فروفرستاده شوند. (۲۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان وضعیت بهشتیان و باطل شدن اعمال کافران (آیات ۲۳-۲۴)

بعد: توصیف روز قیامت و پشیمانی ستمکاران (آیات ۲۶-۲۷)

ارتباط: نزول ملائکه به عنوان نشانه‌ای از برپایی قیامت و حاکمیت الهی

موضوعات مورد اشاره

شکافته شدن آسمان‌ها و نزول ملائکه

حضور گسترده ملائکه در صحنه قیامت

ارتباط نزول ملائکه با استقرار حکومت الهی

نتیجه: ملائکه مجریان و شاهدان حاکمیت مطلق الهی در روز قیامت هستند

آیه ۳۵

(۲۵) الفرقان : ۳۵ - وَ لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَ جَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا

بشر درخور دریافت وحی نیست؛ بی‌گمان ما به موسی کتاب آسمانی عطا کردیم و [هیچ فرشته‌ای را دستیار او قرار ندادیم، بلکه] برادرش هارون را با وی همراه کردیم و او را پشتیبان وی قرار دادیم. (۳۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: سرنوشت کافران محشور به جهنم (آیه ۳۴)

بعد: مأموریت حضرت موسی و هارون و عذاب قومشان (آیات ۳۶-۳۷)

ارتباط: همراهی ملائکه با پیامبران در مأموریت الهی (اشاره ضمنی به تأییدات ملائکه)

موضوعات مورد اشاره

اعطای کتاب آسمانی به موسی(ع)

همراهی هارون(ع) به عنوان وزیر

نقش تأییدی ملائکه در رسالت پیامبران

نتیجه: ملائکه در پشتیبانی و تأیید رسالت پیامبران الهی نقش فعالی دارند

سوره شعراء

آیه ۱۳

(۲۶) الشعراء : ۱۳ - وَ يَضِيقُ صَدْرِي وَ لَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى هَارُونَ

و سینه‌ام [بر اثر تکذیبشان] تنگ می‌شود، و زبانم باز نمی‌شود تا بتوانم به خوبی از رسالت خود دفاع کنم، پس فرشته وحی را به سوی هارون بفرست و او را یاور من گردان. (۱۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: نگرانی حضرت موسی(ع) از تکذیب قوم فرعون (آیه ۱۲)

بعد: درخواست موسی(ع) برای همراهی هارون و ترس از کشته شدن (آیه ۱۴)

ارتباط: اشاره ضمنی به نقش ملائکه در حمایت از پیامبران هنگام انجام مأموریت

موضوعات مورد اشاره

ضعف‌های بشری پیامبران

نیاز پیامبران به یاوران و حمایت‌های الهی

حضور ملائکه به عنوان پشتیبانان غیبی پیامبران

نتیجه: ملائکه به عنوان حامیان و تأییدکنندگان پیامبران در انجام رسالت الهی عمل می‌کنند

سوه النمل

آیه ۶۵

(۲۷) النمل : ۶۵ - قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَ مَا يَشْعُرُونَ أَیَّانَ يَبْعَثُونَ

بگو: از فرشتگان و جنیان و پارسایان بشر که در آسمان‌ها و زمینند و شما آنها را می‌پرستید، هیچ‌کدام از غیب آگاه نیستند؛ تنها خداست که از غیب آگاه است. آنها در نمی‌یابند که چه زمانی قیامت برپا می‌شود و کسی برانگیخته می‌شوند. (۶۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان قدرت الهی در هدایت و روزی‌رسانی (آیات ۶۳-۶۴)

بعد: جهل کافران نسبت به معاد (آیات ۶۶-۶۷)

ارتباط: ملائکه نیز مانند دیگر مخلوقات از علم غیب بی‌بهره‌اند

موضوعات مورد اشاره

انحصار علم غیب نزد خداوند

محدودیت دانش ملائکه

عدم آگاهی ملائکه از زمان قیامت

نتیجه: ملائکه با وجود مقام والا، در علم و قدرت محدود بوده و تنها خداوند عالم مطلق است

سوره عنکبوت

آیه ۳۱ تا ۳۵

(۲۹) العنکبوت : ۳۱ - وَ لَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ

و آن گاه که فرستادگان ما (فرشتگان) بر ابراهیم وارد شدند و او و همسرش را به این که صاحب فرزند خواهند شد، بشارت دادند، به ابراهیم گفتند: ما آمده ایم تا اهل این آبادی (دیار سدوم) را نابود کنیم، چرا که ساکنان آن ستم پیشه اند. (۳۱)

(۲۹) العنکبوت : ۳۲ - قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنَنْجِيَنَّهٗ وَ أَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

ابراهیم گفت: لوط در این دیار است چگونه می خواهید اهل آن را نابود سازید؟! فرشتگان در پاسخ او گفتند: ما بهتر می دانیم چه کسانی در آن جا به سر می برند؛ نه تنها لوط بلکه خانواده او را نیز نجات می دهیم بجز همسرش که او از باقی ماندگان است و عذاب او را فرا خواهد گرفت. (۳۲)

(۲۹) العنکبوت : ۳۳ - وَ لَمَّا أَنَّ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَيِّئِۢمٌ بِهِمْ وَ ضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَ قَالُوا لَا تَخَفْ وَ لَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُوۢكَ وَ أَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

هنگامی که فرستادگان ما [پس از ملاقات با ابراهیم] نزد لوط آمدند، او از حضورشان در خانه خود، که به صورت جوان هایی خوش سیما بودند دلتنگ و ملول شد و از این که بتواند در برابر هجوم تبهکاران، از میهمانانش دفاع کند خود را ناتوان دید. فرشتگان به لوط گفتند: نترس! خطری در پیش نیست و غمگین مباش که پیشامد ناگواری روی نداده است. ما تو و خانواده ات را نجات می دهیم، بجز همسرت که او از کسانی است که خواهد ماند و به عذاب گرفتار خواهد شد. (۳۳)

(۲۹) العنکبوت : ۳۴ - إِنَّا مَنزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

ما بر ساکنان این دیار، به سزای این که از راه خدا بیرون رفته اند، عذابی از آسمان فرود می آوریم. (۳۴)

(۲۹) العنکبوت : ۳۵ - وَ لَقَدْ تَرَكْنَا مِّنْهَا آيَةً بَيْنَٔ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

و عذابی فروفرستادیم و آن دیار را ویران کردیم، و از آن ویرانه برای مردمی که می‌فهمند نشانه‌ای آشکار بر جای نهادیم تا عبرت گیرند و از خدا پروا کنند. (۳۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: دعوت حضرت لوط و تهدید قومش به عذاب (آیات ۲۸-۳۰)

بعد: سرنوشت اقوام دیگر مانند مدین، عاد و ثمود (آیات ۳۶-۳۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان عذاب الهی و نجات‌دهندگان مؤمنان

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به عنوان رسولان الهی برای ابلاغ عذاب

نجات حضرت لوط و خانواده‌اش توسط ملائکه

اجرای فرمان الهی در نزول عذاب بر قوم لوط

نتیجه: ملائکه مجریان دقیق فرامین الهی در نجات مؤمنان و عذاب مجرمان هستند

سوره روم

آیه ۲۶

(۳۰) الروم : ۲۶ - وَ لَهُ مِنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَه قَانُتُونُ

اگر علامه از این آیه فرشتگان استفاده کرده باید از آیه ۱۱۶ بقره نیز استفاده می کرد که نکرده است؟؟!!!!

و همه کسانی که در آسمان‌ها و زمینند مملوک اویند؛ پس حق اوست که آنان را از سرای دنیا به سرای آخرت کوچ دهد. همه کسانی که در آسمان‌ها و زمینند (فرشتگان، جنیان و آدمیان) خاضعانه به فرمان او گردن نهاده‌اند. (۲۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: نشانه‌های قدرت الهی در آسمان و زمین (آیات ۲۴-۲۵)

بعد: بازآفرینی خلقت و عظمت الهی (آیه ۲۷)

ارتباط: ملائکه به عنوان بخشی از مخلوقات مطیع خداوند

موضوعات مورد اشاره

تمام موجودات آسمانی و زمینی در حال عبادت خداوند

ملائکه به عنوان نمونه‌ای کامل از عبادت‌کنندگان

تسلیم مطلق ملائکه در برابر فرمان الهی

نتیجه: ملائکه الگوی کامل بندگی و تسلیم در برابر اراده الهی هستند

سوره سجده

آیه ۱۱

(۳۲) السجدة : ۱۱ - قُلْ يَتُوبُكُمْ مَلِكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

ای پیامبر، در پاسخ آنان بگو: شما در زمین ناپدید نمی‌شوید، بلکه فرشته مرگ که بر شما گماشته شده است، به هنگام مرگ، روح شما را که حقیقت شماس است به تمام و کمال از اندامتان می‌ستاند و سپس در روز رستاخیز به سوی پروردگارتان بازگردانده می‌شود. (۱۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: انکار معاد توسط کافران (آیه ۱۰)

بعد: حال مجرمان در قیامت (آیه ۱۲)

ارتباط: ملک الموت به عنوان مجری امر الهی در قبض ارواح

موضوعات مورد اشاره

ملک الموت به عنوان مسئول قبض ارواح

بازگشت تمام ارواح به سوی خداوند

اجرای دقیق فرمان الهی توسط ملائکه

نتیجه: ملائکه و به ویژه ملک الموت، مجریان دقیق و مطیع فرامین الهی در انتقال انسان‌ها به سرای آخرت هستند

سوره احزاب

آیه ۹

(۳۳) الأحزاب : ۹ - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، نعمت خدا را که (در غزوه خندق) بر شما نازل شد، به خاطر داشته باشید، آن‌هنگام که سپاه‌یانی از قبایل مختلف هم‌پیمان شدند و آهنگ شما کردند، و ما برای شکست آنان (در شب‌هایی زمستانی) بادی سرد بر آنان فرستادیم و لشکریانی از فرشتگان که شما آنها را نمی‌دیدید به سوی‌شان گسیل داشتیم، و خدا به آنچه می‌کنید بیناست. (۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: پیمان گرفتن از پیامبران و آماده‌سازی عذاب برای کافران (آیات ۷-۸)

بعد: توصیف حمله دشمنان و فشار بر مؤمنان (آیات ۱۰-۱۱)

ارتباط: ملائکه به عنوان لشکریان غیبی الهی در نصرت مؤمنان

موضوعات مورد اشاره

نصرت الهی با ارسال لشکریان نامرئی (ملائکه)

نقش ملائکه در شکست دشمنان اسلام

همراهی ملائکه با نیروهای طبیعی در امداد غیبی

نتیجه: ملائکه مجریان امدادهای غیبی الهی برای یاری مؤمنان در مواقع بحرانی هستند

آیه ۴۳ و ۴۴

(۳۳) الأحزاب : ۴۳ - هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَ مَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَ كَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا

زیرا اوست که رحمت خود را بر شما مؤمنان فرومی‌فرستد و فرشتگانش برای شما آمرزش می‌طلبند. تا خدا شما را از تاریکی‌های غفلت به درآورد و به روشنایی یاد خویش هدایت کند، و او به مؤمنان مهربان است. (۴۳)

(۳۳) الأحزاب : ۴۴ - نَحْيَتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَ أَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا

روزی که آنان به لقاء خدا می‌رسند، درودی که از جانب خدا و فرشتگانش نثار آنان می‌شود «سلام» است که نویددهنده سلامت و امنیت است، و خداوند برای آنان پاداشی ارزشمند و فراوان آماده کرده است. (۴۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: دستور به ذکر و تسبیح فراوان (آیات ۴۱-۴۲)

بعد: بیان رسالت پیامبر(ص) و بشارت به مؤمنان (آیات ۴۵-۴۷)

ارتباط: ملائکه همراه با خداوند، مأمور هدایت و تکریم مؤمنان

موضوعات مورد اشاره

درود و رحمت خدا و ملائکه بر مؤمنان

نقش ملائکه در هدایت انسان‌ها از ظلمت به نور

استقبال ملائکه از مؤمنان در قیامت با سلام

نتیجه: ملائکه همراه با خداوند، مشترکاً در هدایت، تکریم و پاداش مؤمنان نقش دارند

آیه ۵۶

(۳۳) الأحزاب : ۵۶ - إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

همانا خداوند رحمتش را بر پیامبر افاضه می‌کند و فرشتگانش برای او آمرزش می‌طلبند و او را به پاکی یاد می‌کنند؛ پس ای کسانی که ایمان آورده‌اید، شما نیز از خدا بخواهید تا او را از رحمت خود برخوردار سازد؛ و بر او سلام گویند، سلامی شایسته. (۵۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان علم و نظارت الهی بر همه امور (آیات ۵۴-۵۵)

بعد: هشدار به آزاردهندگان پیامبر و مؤمنان (آیات ۵۷-۵۸)

ارتباط: ملائکه همراه با خداوند، در صلوات و درود بر پیامبر(ص) مشارکت دارند

موضوعات مورد اشاره

صلوات خدا و ملائکه بر پیامبر اکرم(ص)

دستور به مؤمنان برای صلوات و سلام بر پیامبر(ص)

همراهی ملائکه با خداوند در تکریم پیامبر(ص)

نتیجه: ملائکه در تکریم و احترام به پیامبر اسلام(ص) همراه و همگام با خداوند عمل می‌کنند

سوره سباء

آیه ۲۳

(۳۴) سبأ : ۲۳ - وَ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

مشرکان می‌پندارند معبودانشان شفاعتگر آنانند و امورشان در دنیا به واسطه آنها تدبیر می‌شود، در حالی که شفاعت هیچ‌کس، حتی شفاعت فرشتگان- که خدا آنان را در تدبیر امور هستی واسطه قرار داده است- در پیشگاه خدا سودی نمی‌بخشد، مگر برای کسی که او رخصت دهد و فرشتگان را امر کند که شفیع او شوند و کارش را سامان بخشند. فرشتگان خاضعانه در انتظار فرمان الهی‌اند، و در این فاصله ترسان و نگرانند، تا چون فرمان الهی در رسد و تدبیر برخی امور به آنان واگذار شود، آرام گیرند و ترس از دل‌هایشان زدوده شود. در این هنگام فرشتگان زیردست از مهتران خود می‌پرسند: پروردگارتان چه فرمان داد؟ می‌گویند: آنچه فرمود حق است که نه دگرگون می‌شود و نه باطل می‌گردد، و اوست بلندمرتبه‌ای که هرچیزی در برابر او بی‌مقدار است، و اوست بزرگی که جهان هستی در برابر او کوچک است. (۲۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: ناتوانی معبودهای دروغین (آیه ۲۲)

بعد: بحث روزی رسانی و هدایت الهی (آیات ۲۴-۲۵)

ارتباط: ملائکه به عنوان واسطه‌های شفاعت با اذن الهی

موضوعات مورد اشاره

شفاعت ملائکه تنها با اجازه خداوند

ترس و احترام ملائکه در برابر عظمت الهی

اعلام حق توسط ملائکه در پیشگاه خداوند

نتیجه: ملائکه با وجود مقام والا، در نظام شفاعت کاملاً تابع اراده و اذن الهی هستند

آیه ۴۰ و ۴۱

(۳۴) سبأ : ۴۰ - وَ يَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ يَعْبُدُونَ

یاد کن روزی را که خداوند همه آنان (فرشتگانی که پرستش می‌شدند و پرستشگران آنان) را گرد می‌آورد، سپس به فرشتگان می‌گوید: آیا از این‌که اینان شما را می‌پرستیدند، خرسند بودید. (۴۰)

(۳۴) سبأ : ۴۱ - قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ

فرشتگان می‌گویند: خداوندا، ما تو را از هرکاستی و از این‌که تو را شریکی باشد، منزّه می‌شمیریم؛ تو ولیّ ما هستی نه آنان؛ ما هیچ‌گاه از این‌که آنان ما را عبادت می‌کردند، خشنود نبوده‌ایم. آنان جنیان را می‌پرستیدند و جنیان به این پرستش شادمان بودند. آنان بیشترشان به جنیان ایمان داشتند. (۴۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بحث روزی رسانی الهی و انکارکنندگان آیات (آیات ۳۸-۳۹)

بعد: عجز مشرکان در قیامت و عذاب آنان (آیات ۴۲-۴۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان شاهدان بر بطلان پرستش مشرکان

موضوعات مورد اشاره

سؤال الهی از ملائکه درباره معبودهای مشرکان

تنزیه ملائکه از شریک گرفتن برای خدا

اعلام برائت ملائکه از عبادت مشرکان

نتیجه: ملائکه گواهان و شاهدان الهی بر بطلان عقاید مشرکان و عدم ارتباطی با معبودهای آنان هستند

سوره فاطر

آیه ۱

(۳۵) فاطر : ۱ - الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولَى أَجْنَحَةٍ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ستایش از آن خداوند است که پدیدآورنده آسمانها و زمین است و فرشتگان را رسولانی قرار داده است تا در عالم تکوین و تشریع اجراکننده فرمانش باشند؛ برخی از آنها دو بال و برخی سه بال و برخی چهار بال دارند. او هرچه بخواهد در آفرینش می‌افزاید؛ همانا خداوند بر هر چیزی تواناست. (۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: شروع سوره با حمد و ستایش الهی

بعد: بیان قدرت مطلق خداوند در روزی‌رسانی (آیات ۲-۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان رسولان الهی و مخلوقات با ویژگی‌های خاص

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به عنوان رسولان الهی

توصیف ویژگی‌های فیزیکی ملائکه (دارای بال)

قدرت مطلق خداوند در خلق و تغییر موجودات

نتیجه: ملائکه مخلوقاتی ویژه با توانایی‌های خاص هستند که به عنوان رسولان الهی عمل می‌کنند

سوره صافات

آیه ۱ تا ۴

(۳۷) الصافات : ۱ - وَ الصَّافَّاتِ صَفًّا

سوگند به آن فرشتگان صف کشیده، که در مسیر وحی به صف درآمده‌اند، (۱)

(۳۷) الصافات : ۲ - فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا

پس به آن فرشتگان بازدارنده، که شیاطین را از تصرف در وحی باز می‌دارند، (۲)

(۳۷) الصافات : ۳ - فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا

پس به آن فرشتگان تلاوت کننده که قرآن، آن یادآور الهی را بر پیامبر می خوانند، (۳)

(۳۷) الصافات : ۴ - إِنَّ إِلَهُكُمْ لَوَاحِدٌ

به تمامی اینها سوگند که معبود همه شما قطعاً یکی است. (۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: شروع سوره با سوگند به ملائکه

بعد: تأکید بر توحید و ربوبیت الهی (آیات ۴-۵)

ارتباط: ملائکه به عنوان موجوداتی منظم در عبادت و دفاع از حریم الهی

موضوعات مورد اشاره

صف بندی ملائکه در عبادت

نقش دفاعی ملائکه در برابر شیاطین

ارتباط نظام ملائکه با توحید و ربوبیت الهی

نتیجه: ملائکه الگوی کامل نظم، عبادت و حفاظت از نظام الهی هستند

آیه ۸ و ۹ و ۱۱

(۳۷) الصافات : ۸ - لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَذِفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ

آنان از گوش فرادادن به مجمع فرشتگان بزرگوار که ساکنان آسمان های بالا هستند و از خبرهای غیبی جهان گفت وگو دارند، بازداشته شده اند، و از هرسو به آنان تیر افکنده می شود، (۸)

(۳۷) الصافات : ۹ - دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ

تا طرد شوند و به عالم فرشتگان راه نیابند، و برای آنان عذابی است پیوسته و دائم. (۹)

(۳۷) الصافات : ۱۱ - فَاسْتَفْتِهِمْ أَهَمْ أَسَدٌ خَلَقًا أَمْ مِنْ خَلْقِنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ

حال از مشرکان نظر بخواه که آیا آنان در خلقت استوارترند یا آسمان ها و زمین و فرشتگانی که پدید آورده ایم؟ ما انسان ها را از گلی چسبنده آفریده ایم؛ از این رو آنها ضعیف ترند و هرگز بر ما چیره نخواهند شد. (۱۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: حفاظت آسمان از شیاطین (آیه ۷)

بعد: انکار معاد توسط مشرکان (آیات ۱۲-۱۷)

ارتباط: ملائکه به عنوان محافظان حریم وحی و مانع نفوذ شیاطین

موضوعات مورد اشاره

ممنوعیت استراق سمع شیاطین از ملائکه (ملائکه)

مجازات سریع شیاطین توسط شهاب‌ها

برتری خلقت ملائکه بر انسان‌ها

نتیجه: ملائکه به عنوان نگهبانان نظام الهی، مانع دستیابی شیاطین به اسرار غیبی می‌شوند

آیه ۲۲

(۳۷) الصافات : ۲۲ - احشروا الذین ظلموا و أزواجهم و ماكانوا یعبدون

پس به فرشتگان می‌گوییم: کسانی را که ستم کرده‌اند، به همراه شیاطینی که دمسازشان بودند از جایگاهشان به درآورید و نیز آنچه را عبادت می‌کردند، (۲۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان صحنه قیامت و حسرت کافران (آیات ۱۹-۲۱)

بعد: هدایت مجرمان به سوی جهنم و بازخواست آنها (آیات ۲۳-۲۴)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان امر الهی در جمع‌آوری و محاسبه اعمال بندگان

موضوعات مورد اشاره

جمع‌آوری ظالمان و معبودهای باطلشان توسط ملائکه

هدایت مجرمان به سوی جهنم

مسئولیت ملائکه در اجرای عدالت الهی

نتیجه: ملائکه مجریان دقیق و قاطع فرامین الهی در روز قیامت هستند

آیه ۱۴۹ و ۱۵۰

(۳۷) الصافات : ۱۴۹ - فَاسْتَفْتِهِمْ أَأَلْبِکَ الْبَنَاتُ وَ لَهُمُ الْبَنُونَ

مشركان مى‌پندارند فرشتگان دختران خدايند؛ اى پيامبر، از آنان جوىا شو كه آيا دختران براى پروردگارت و پسران براى آنان است؟! (۱۴۹)

(۳۷) الصافات : ۱۵۰ - أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَ هُمْ شَاهِدُونَ

آيا فرشتگان را دختر آفريده‌ايم و ايشان آفرينش آنها را نظاره‌گر بودند؟! (۱۵۰)

ارتباط با آيات قبل و بعد

قبل: داستان حضرت يونس و نجات قومش (آيات ۱۴۵-۱۴۸)

بعد: ردّ ادعاى مشركان درباره فرزندان خدا (آيات ۱۵۱-۱۵۵)

ارتباط: نفى نسبت فرزند به خداوند و ردّ ادعاى جنسيت ملائكه

موضوعات مورد اشاره

نفى ادعاى مشركان درباره دختران خدا

تأكيد بر خلقت ملائكه بدون جنسيت

شهادت مشركان بر خلقت ملائكه

نتيجه: ملائكه موجوداتى فراجنسيتى هستند و هرگونه نسبت مادي به آنها گمراهى است

آيه ۱۶۴ تا ۱۶۶

(۳۷) الصافات : ۱۶۴ - وَ مَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ

جبريل و ساير فرشتگان سخنان اين است كه: هيچيك از ما نيست مگر اين كه مقام و منزلتى معين دارد و نمى‌تواند از آن تخطى كند. (۱۶۴)

(۳۷) الصافات : ۱۶۵ - وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُّونَ

همانا ما به انتظار فرمان خدا در پيشگاه او صف كشيده‌ايم. (۱۶۵)

(۳۷) الصافات : ۱۶۶ - وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ

و ما تسبيح‌گويان خداييم و ساحتش را از آنچه شايسته او نيست، منزّه مى‌شمريم. (۱۶۶)

ارتباط با آيات قبل و بعد

قبل: ناتوانى معبودهاى دروغين و سرنوشت عابدان آنها (آيات ۱۶۱-۱۶۳)

بعد: بهانه‌جویی کافران و عاقبت آنها (آیات ۱۶۷-۱۷۰)

ارتباط: ملائکه به عنوان بندگان خاص الهی با وظایف منظم و مشخص

موضوعات مورد اشاره

جایگاه مشخص و منظم هر یک از ملائکه

صف‌بندی منظم ملائکه در عبادت

تسبیح دائم ملائکه در پیشگاه الهی

نتیجه: ملائکه الگوی کامل بندگان منظم و مطیع الهی با مسئولیت‌های مشخص هستند

سوره ص

آیه ۶۹ تا ۷۳

(۳۸) ص : ۶۹ - مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ إِذْ يَخْتَصِمُونَ

من درباره فرشتگان، آن برترین ارجمندان، آن‌گاه که در مورد آدم بحث و جدال می‌کردند آگاهی نداشتم، ولی خدا از طریق وحی مرا از آن آگاه ساخت. (۶۹)

(۳۸) ص : ۷۱ - إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ

یاد کن زمانی را که پروردگارت به فرشتگان گفت: من از گل، بشری خواهم آفرید؛ (۷۱)

(۳۸) ص : ۷۲ - فَإِذَا سَوَّيْتَهُ وَنَفَخْتَ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

پس هنگامی که او را به صورت انسانی کامل درآوردم و از روحی والا که از من است در او دمیدم و به او حیات انسانی بخشیدم، بر زمین افتید و او را سجده کنید. (۷۲)

(۳۸) ص : ۷۳ - فَسَجَدَ الْمَلَأِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

پس همه فرشتگان او را سجده کردند، (۷۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان عظمت خداوند و اعلام بی‌خبری پیامبر از غیب (آیات ۶۶-۶۸)

بعد: سرپیچی ابلیس از سجده و عذاب او (آیات ۷۴-۷۹)

ارتباط: داستان سجده ملائکه بر آدم به عنوان آزمون اطاعت‌پذیری

موضوعات مورد اشاره

اطاعت کامل ملائکه از فرمان سجده

خلقت انسان و کرامت او بر ملائکه

استثنای ابلیس از جمع فرشتگان

نتیجه: ملائکه نماد کامل بندگان مطیع الهی هستند که در مقابل انسان برگزیده سر تعظیم فرود آوردند

سوره زمر

آیه ۷۵

(۳۹) الزمر : ۷۵ - وَ تَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَ قِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

و در آن روز فرشتگان را می بینی که برای اجرای فرمان خدا پیرامون عرش الهی در گردش اند و همراه با ستایش پروردگارشان پیوسته او را تسبیح می گویند. در آن روز محکمه داوری برپا می شود تا میان آدمیان به حق داوری گردد، و گفته می شود: ستایش، همه از آن خداست که پروردگار همه جهان هاست. (۷۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: ورود پرهیزگاران به بهشت و شکرگزاری آنان (آیات ۷۳-۷۴)

بعد: (آیه بعدی در این سوره وجود ندارد)

ارتباط: ملائکه به عنوان حاملان عرش و تسبیح کنندگان در جوار پروردگار

موضوعات مورد اشاره

ملائکه در حال احاطه به عرش الهی

تسبیح دائم ملائکه در پیشگاه خداوند

ارتباط ملائکه با نظام عدل الهی در قیامت

نتیجه: ملائکه در بالاترین درجات قرب الهی قرار داشته و همواره مشغول عبادت و تسبیح پروردگار هستند

سوره غافر

آیه ۷

(۴۰) غافر : ۷ - الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَ يَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَ عِلْمًا فَاعْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَ اتَّبِعُوا سَبِيلَكَ وَ قِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

فرشتگانی که عرش الهی را حمل می‌کنند و کسانی که بر گرد آن هستند، پیوسته با ستایش پروردگارشان او را تسبیح می‌گویند و به یکتایی او در تدبیر جهان ایمان دارند، و برای کسانی که یگانگی خدا را باور کرده‌اند، آمرزش می‌طلبند، می‌گویند: پروردگارا، رحمت و دانش تو همه چیز را فراگرفته است؛ پس کسانی را که به سوی تو بازگشته و راه تو را پیموده‌اند ببامرز و آنان را از عذاب دوزخ نگاه دار. (۷)

(۴۰) غافر : ۸ - رَبَّنَا وَادْخُلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

پروردگارا، و آنان را به بهشت‌هایی همیشگی که وعده‌شان داده‌ای درآور، و از پدران و همسران و نسل‌هایشان کسانی را که شایسته ورود به بهشت‌اند به بهشت درآور و به آنان ملحق کن؛ همانا تو مقتدر و شکست‌ناپذیری و کارهایت همه براساس حکمت است. (۸)

(۴۰) غافر : ۹ - وَ لَهُمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

و آنان را روز قیامت از ناگواری‌ها حفظ کن، که هرکه را در آن روز از ناگواری‌ها حفظ کنی قطعاً او را مشمول رحمت خود ساخته‌ای، و این است کامیابی بزرگ. (۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: عذاب کافران و حتمیت وعده الهی (آیات ۵-۶)

بعد: سرنوشت کافران و پشیمانی آنان (آیات ۱۰-۱۲)

ارتباط: ملائکه به عنوان واسطه‌های رحمت الهی برای مؤمنان

موضوعات مورد اشاره

حمل‌کنندگان عرش و تسبیح‌گویان

استغفار ملائکه برای مؤمنان

درخواست رحمت و بهشت برای مؤمنان

نتیجه: ملائکه هم در عبادت و هم در شفاعت برای مؤمنان فعال هستند

سوره فصلت

آیه ۱۲ تا ۱۴

(۴۱) فصلت : ۱۲ - فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَ زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَ حِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

پس کار آسمان‌ها را بعد از آن‌که توده‌ای از دود در هم آمیخته بود در دو مرحله به هیئت هفت آسمان فیصله داد و در هر آسمانی فرمان مربوط به آن را به فرشتگان آن وحی کرد، و نزدیک‌ترین آسمان به زمین را با ستارگانی که همچون چراغ‌هایی هستند آراستیم و آن را از نفوذ شیطاین محفوظ داشتیم. این است اندازه‌آفرینی آن خدایی که هیچ‌کس و هیچ‌چیز بر او چیره نمی‌شود و به هر چیزی داناست. (۱۲)

(۴۱) فصلت : ۱۳ - فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَ ثَمُودَ

پس اگر [باوجوداین دلایل روشن] از پذیرش دعوت تو روی برتافتند به آنان بگو: من شما را به صاعقه‌ای همچون صاعقه قوم عاد و ثمود هشدار می‌دهم. (۱۳)

(۴۱) فصلت : ۱۴ - إِذْ جَاءَهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

آن‌گاه که پیامبران‌شان از پیش رو و از پشت سرشان به سوی‌شان آمدند (با روش‌های گوناگون آنان را فراخواندند) که جز خدا را نپرستید. آنان در پاسخ گفتند: اگر پروردگار ما می‌خواست پیامبری بفرستد، قطعاً فرشتگانی فرومی‌فرستاد، اکنون که فرشته‌ای به رسالت نیامده است، ما به آنچه شما بدان فرستاده شده‌اید، کافریم. (۱۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان خلقت زمین و آسمان‌ها (آیات ۹-۱۱)

بعد: سرنوشت اقوام عاد و ثمود (آیات ۱۵-۱۶)

ارتباط: ملائکه به عنوان نشانه‌ای از قدرت الهی و پاسخ به درخواست نامعقول کافران

موضوعات مورد اشاره

نظم و تدبیر آسمان‌ها توسط ملائکه

درخواست نامعقول کافران برای مشاهده ملائکه

تفاوت بین رسولان بشری و ملائکه

نتیجه: ملائکه بخشی از نظام حکیمانه خلقت هستند و مشاهده مستقیم آنها شرط ایمان نیست

آیه ۳۰ و ۳۱

(۴۱) فصلت : ۳۰ - إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَ لَا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

همانا کسانی که گفتند: پروردگار ما خداست؛ سپس بی‌هیچ انحرافی بر این سخن ثابت‌قدم ماندند، فرشتگان با این پیام بر آنان فرود می‌آیند که: نترسید و اندوه مدارید و مزده باد شما را به بهشتی که آن را به شما وعده می‌دادند. (۳۰)

(۴۱) فصلت : ۳۱ - نَحْنُ أَوْلَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ

ما فرشتگان در زندگی دنیا عهده‌دار کار شما بودیم پس در سرای آخرت نیز کارتان را بر عهده می‌گیریم، و آنچه دل‌هایتان بخواهد در آن‌جا برای شما خواهد بود، و هرچه درخواست کنید در آن‌جا برای شما فراهم است. (۳۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درخواست کافران برای دیدن گمراه‌کنندگان (آیه ۲۹)

بعد: پاداش نیکوکاران و دعوت به نیکی (آیات ۳۲-۳۴)

ارتباط: ملائکه به عنوان بشارت‌دهندگان و حامیان مؤمنان

موضوعات مورد اشاره

نزول ملائکه بر مؤمنان استوار در ایمان

بشارت ملائکه به آرامش و بهشت

ولایت و حمایت ملائکه در دنیا و آخرت

نتیجه: ملائکه همراهان و پشتیبانان دائم مؤمنان در تمام مراحل زندگی هستند

سوره شوری

آیه ۵

(۴۲) الشوری : ۵ - تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقَهُنَّ وَالْمَلَائِكَةُ يَسْبَحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

نزدیک است آسمان‌ها در اثر عبور وحی، از فرازشان یکی پس از دیگری بشکافند، و فرشتگان در حالی که به ستایش پروردگارشان مشغولند او را تسبیح می‌گویند و از او می‌خواهند که برای زمینیان آیینی مقرر کند و کسانی که آن را بپذیرند بیامرزد، بدانید که خداست که آمرزنده و مهربان است. (۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان عظمت و مالکیت مطلق الهی (آیات ۳-۴)

بعد: هشدار به مشرکان و اعلام رسالت پیامبر (آیات ۶-۷)

ارتباط: ملائکه به عنوان واسطه‌های رحمت الهی و تسبیح‌کنندگان دائم

موضوعات مورد اشاره

تسبیح دائم ملائکه در ستایش پروردگار

استغفار ملائکه برای اهل زمین

ارتباط ملائکه با رحمت واسعه الهی

نتیجه: ملائکه حلقه اتصال بین رحمت الهی و اهل زمین هستند، هم در عبادت و هم در طلب مغفرت

سوره زخرف

آیه ۱۹ تا ۲۲

(۴۳) الزخرف : ۱۹ - وَ جَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنِاثًا أَ شَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيَسْأَلُونَ

و آنان فرشتگان را که بندگان خداوند رحمانند دختر پنداشتند؛ آیا هنگام آفرینش آنها حضور داشتند که به دختر بودنشان گواهی می‌دهند؟ بی‌گمان گواهی آنان ثبت می‌شود و روز قیامت مورد بازخواست قرار خواهند گرفت. (۱۹)

(۴۳) الزخرف : ۲۰ - وَ قَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

و [به گمان خود بر درستی پرستش فرشتگان برهان آوردند و] گفتند: اگر خدای رحمان می‌خواست، ما آنها را نمی‌پرستیدیم، زیرا هر چه را که او نخواهد، تحقق نمی‌پذیرد. آنان به این سخن هیچ علمی ندارند و نمی‌دانند که مشیت الهی چیست و چگونه است، و جز به حدس و گمان سخن نمی‌گویند. (۲۰)

(۴۳) الزخرف : ۲۱ - أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ

آیا پیش از قرآن کتابی آسمانی به آنان داده و پرستش فرشتگان را در آن روا شمرده‌ایم تا بدان تمسک جویند و بر کردار خویش حجت آورند؟ (۲۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: واکنش منفی مشرکان به حق (آیات ۱۷-۱۸)

بعد: توجیهات بی‌اساس مشرکان برای شرک (آیات ۲۳-۲۴)

ارتباط: ملائکه به عنوان بندگان خاص الهی و رد ادعای جنسیت آنان توسط مشرکان

موضوعات مورد اشاره

انتساب نادرست جنسیت مؤنث به ملائکه توسط مشرکان

بی‌اساس بودن ادعاهای مشرکان درباره ملائکه

عدم آگاهی مشرکان از حقیقت خلقت ملائکه

نتیجه: ملائکه بندگان مقرب و منزّه الهی هستند و هرگونه نسبت مادی به آنها گمراهی است

آیه ۵۳

(۴۳) الزخرف : ۵۳ - فَلَوْ لَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَائِكَةُ مُقْتَرِنِينَ

اگر او پیامبر است و از دیگران برتر، چرا دستبندهایی زرین بر او افکنده نشده است تا از بزرگی و سروری نشانی داشته باشد، یا چرا فرشتگانی با او نیامده‌اند تا همدوش یکدیگر رسالتش را تصدیق کنند؟ (۵۳)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: ادعاهای فرعون و تحقیر حضرت موسی (آیات ۵۱-۵۲)

بعد: گمراهی قوم فرعون و عذاب الهی (آیات ۵۴-۵۶)

ارتباط: درخواست نامعقول فرعون برای مشاهده ملائکه به عنوان شرط ایمان

موضوعات مورد اشاره

انتظار نادرست فرعون برای دیدن ملائکه

عدم درک جایگاه نبوت و معجزات الهی

مقایسه غلط بین نشانه‌های مادی و حقانیت پیامبری

نتیجه: ملائکه با وجود مقام والا، بر اساس سنت الهی به صورت مرئی برای چنین افرادی ظاهر نمی‌شوند

آیه ۶۰

(۴۳) الزخرف : ۶۰ - وَ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلَفُونَ

در شگفت نباشید از این‌که ما بشری را با کمالات فرشتگان آفریدیم؛ اگر بخواهیم از میان شما نیز کسانی را در زمین قرار می‌دهیم که کار فرشتگان کنند و جایگزین یکدیگر شوند. (۶۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: ردّ ادعای الوهیت حضرت عیسی (ع) (آیات ۵۷-۵۹)

بعد: نشانه‌های قیامت و هشدار درباره شیطان (آیات ۶۱-۶۳)

ارتباط: قدرت الهی در تبدیل انسانها به ملائکه و حکمت عدم انجام آن

موضوعات مورد اشاره

توانایی خداوند بر تبدیل انسانها به ملائکه

حکمت الهی در ارسال پیامبران بشری

تفاوت نقش ملائکه و انسانها در نظام خلقت

نتیجه: ملائکه با وجود قابلیت‌های فوق‌العاده، جایگزین مناسبی برای نقش انسانها در زمین نیستند

آیه ۷۷ تا ۸۰

(۴۳) الزخرف : ۷۷ - وَ نَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ

و دوزخیان بانگ برمی‌آورند: ای نگهبان دوزخ، از پروردگارت بخواه که بر مرگ ما حکم کند و نابودمان سازد.

(۴۳) الزخرف : ۷۸ - لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

ما فرشتگان برای شما آدمیان حق را آوردیم، ولی بیشترتان حق را خوش نداشتید. (۷۸)

(۴۳) الزخرف : ۸۰ أَمْ يُحْسِبُونَ أَنَّ لَا نَسْمِعُ سُرَّهُمْ وَ نَجْوَاهُمْ بَلَى وَ رَسَلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ

آیا می‌پندارند که ما آنچه را در درون خویش با خود می‌گویند و آنچه را با یکدیگر به راز می‌گویند نمی‌شنویم؟ چرا، همه آنها را می‌شنویم، و فرستادگان ما که نزد آنان برای ثبت اعمالشان حضور دارند، آنها را می‌نویسند. (۸۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: عذاب ابدی مجرمان در جهنم (آیات ۷۴-۷۶)

بعد: ردّ ادعای فرزند برای خداوند (آیات ۸۱-۸۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان و ناظران عذاب الهی

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به عنوان مجریان عذاب در جهنم (مالک)

ثبت اعمال انسانها توسط ملائکه

آگاهی کامل الهی از اسرار بندگان

نتیجه: ملائکه در تمام مراحل از ثبت اعمال تا اجرای عدالت الهی نقش فعال دارند

سوره دخان

آیه ۴۷

(۴۴) الدخان : ۴۷ - خُذُوهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ

ای فرشتگان مأمور دوزخ، آن گناه‌پیشه را بگیرید و به میانه دوزخ سوقش دهید. (۴۷)

(۴۴) الدخان : ۴۸ - ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ

سپس بر فراز سرش از آب جوشانی که بدان عذاب شود، فرویزید. (۴۸)

(۴۴) الدخان : ۴۹ - ذُوقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ

و به او گوید: بچش! همانا تویی آن‌که خود را برای همیشه مقتدر و ارجمند پنداشتی. (۴۹)

(۴۴) الدخان : ۵۰ - إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ

ای کفرپیشگان، این است آنچه در آن تردید روا می‌داشتید. (۵۰)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف عذاب جهنم و غذای اهل دوزخ (آیات ۴۳-۴۶)

بعد: پاداش متقین در بهشت (آیات ۵۱-۵۵)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان عذاب الهی برای کافران

موضوعات مورد اشاره

دستور الهی به ملائکه برای عذاب کافران

اجرای دقیق عذاب توسط ملائکه

تمسخر کافران توسط ملائکه به دستور خدا

نتیجه: ملائکه مجریان قاطع و بی‌رحمانه فرمان الهی درباره عذاب کافران هستند

سوره محمد

آیه ۲۷

(۴۷) محمد : ۲۷ - فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ

امروز در پشت نقاب نفاق نوید همکاری به کافران می‌دهند، ولی آن‌گاه که فرشتگان جانشان را بستانند در حالی که بر صورت و پشتشان می‌کوبند، حال و روزشان چگونه خواهد بود؟ (۲۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان حال مرتدان و نقش شیطان در گمراهی آنان (آیات ۲۵-۲۶)

بعد: علل و پیامدهای ارتداد (آیات ۲۸-۲۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجازات‌کنندگان مرتدان و گنهکاران

موضوعات مورد اشاره

قبض روح خشن ملائکه برای مرتدان

مجازات بدنی توسط ملائکه در هنگام قبض روح

ارتباط مستقیم عذاب با اعمال ناشایست مرتدان

نتیجه: ملائکه مجریان عدالت الهی در برخورد قاطع با مرتدان و دشمنان دین هستند

سوره ق

آیه ۱۷ تا ۲۶

(۵۰) ق : ۱۷ - إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ

یاد کن زمانی را که آن دو فرشته دریافت‌کننده، اعمال آدمی را دریافت می‌کنند. یکی از آنها بر جانب راست و دیگری بر جانب چپ او نشسته‌اند. (۱۷)

(۵۰) ق : ۱۸ - مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

او به هیچ سخنی زبان نمی‌گشاید مگر این‌که نگهبانی آماده ثبت و ضبط نزد وی حضور دارد. (۱۸)

(۵۰) ق : ۱۹ - وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ

و سرانجام، بی‌هوشی مرگ به حق سر می‌رسد [و گفته می‌شود]: ای انسان، این همان است که پیوسته از آن می‌گریختی. (۱۹)

(۵۰) ق : ۲۰ - وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمَ الْوَعِيدِ

و در صور دمیده می‌شود و در پی آن قیامت برپا می‌گردد. [به آدمی گفته می‌شود]: این است روز تهدید، همان روزی که گنهکاران به سزای کردارشان می‌رسند. (۲۰)

(۵۰) ق : ۲۱ - وَ جَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَ شَهِيدٌ

و هرکسی به سوی خدا می آید تا خدا درباره او داوری کند. این در حالی است که با او سوق دهنده ای است که او را به پیش می راند و شاهدهی است که بر کارهایش گواهی می دهد. (۲۱)

(۵۰) ق : ۲۲ - لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

خدا در آن صحنه به او می گوید: به راستی تو از این حقیقت که امروز به عیان آن را می بینی غافل بودی و ما پرده ای را که حقیقت را بر تو پوشانده بود کنار زدیم و امروز دیده تو تیزبین است. (۲۲)

(۵۰) ق : ۲۳ - وَ قَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ

و همدمش، آن فرشته گمارده شده بر او می گوید: این کسی که نزد من است، [برای بازپرسی اعمالش] مهیاست. (۲۳)

(۵۰) ق : ۲۴ - أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

و خدا به آن دو فرشته می گوید: هر کسی را که بر کفر اصرار می ورزید و از روی لجاجت، با حق به ستیزه برمی خاست به دوزخ درافکنید؛ (۲۴)

(۵۰) ق : ۲۶ - الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ

همان کسی که با وجود خدا معبود دیگری می پنداشت، آری او را در عذاب شدید بیفکنید. (۲۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: علم الهی به نیت انسان ها (آیه ۱۶)

بعد: وقایع قیامت و حسابرسی (آیات ۲۷-۳۱)

ارتباط: ملائکه به عنوان ثبت کنندگان اعمال و مجریان عدالت الهی

موضوعات مورد اشاره

دو فرشته ثبت کننده اعمال (عن الیمین و عن الشمال)

ثبت دقیق تمام گفتار و رفتار انسان ها

همراهی هر انسان با دو فرشته (سائق و شهید) در قیامت

اجرای عذاب الهی توسط ملائکه

نتیجه: ملائکه در تمام مراحل از ثبت اعمال تا اجرای عدالت الهی همراه انسان ها هستند

سوره الذاریات

آیه ۴

(۵۱) الذاریات : ۴ - فَالْمَقَسَّمَاتُ أَمْرًا

پس به آن فرشتگانی که فرمان خدا را در امور جهان میان خود تقسیم می‌کنند، (۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: سوگند به پدیده‌های طبیعی (آیات ۱-۳)

بعد: تأکید بر حقانیت وعده‌های الهی (آیات ۵-۶)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان و تقسیم‌کنندگان امور هستی

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به عنوان تقسیم‌کنندگان امور

اجرای دقیق فرامین الهی در جهان

ارتباط نظام ملائکه با نظم حاکم بر جهان

نتیجه: ملائکه مسئول اجرا و توزیع دقیق قضا و قدر الهی در نظام هستی هستند

آیه ۲۴ تا ۳۷

(۵۱) الذاریات : ۲۴ - هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِ

آیا داستان میهمانان گرامی ابراهیم، آن فرشتگان ارجمند، به تو رسیده است؟ (۲۴)

(۵۱) الذاریات : ۲۵ - إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٍ مُنْكَرُونَ

آن‌گاه که بر او وارد شدند و سلام گفتند. ابراهیم نیز به آنان سلام داد و پیش خود گفت: اینان مردمی ناآشنا و بیگانه‌اند. (۲۵)

(۵۱) الذاریات : ۲۶ - فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ

پس بی‌درنگ و به‌طور پنهانی نزد خانواده‌اش رفت و طولی نکشید که گوساله‌ای فربه و بریان شده آورد. (۲۶)

(۵۱) الذاریات : ۲۷ - فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

و آن را نزدیکشان برد و به گمان این‌که آنها بشنوند، گفت: چرا نمی‌خورید؟ (۲۷)

(۵۱) الذاریات : ۲۸ - فَأَوْجِسْ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشِّرْهُ بَغْلَامٍ عَلِيمٍ

پس وقتی دید دست به سوی آن نمی‌برند، در دل خود از آنان احساس ترسی کرد. فرشتگان که چنین دیدند، گفتند: مترس. و او را به پسری نوجوان و دانا مژده دادند. (۲۸)

(۵۱) الذاریات : ۲۹ - فَأَقْبَلَتْ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ

همسرش چون این نوید را شنید، فریادکنان پیش آمد و سخت بر چهره خود زد و گفت: من پیرزنی نازا هستم، چگونه می‌توانم فرزندی بیاورم؟ (۲۹)

(۵۱) الذاریات : ۳۰ - قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

فرشتگان به وی گفتند: پروردگار تو همان‌گونه فرموده است که ما به تو مژده داده‌ایم. به یقین او کارهایش از روی حکمت است و به حال تو و همسرت داناست. (۳۰)

(۵۱) الذاریات : ۳۱ - قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

ابراهیم گفت: ای فرستادگان، معلوم است شما برای امری مهم آمده‌اید، کارتان چیست؟ (۳۱)

(۵۱) الذاریات : ۳۲ - قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ

گفتند: ما به سوی قوم لوط که مردمی تبه‌کارند فرستاده شده‌ایم. (۳۲)

(۵۱) الذاریات : ۳۳ - لَنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِّنْ طِينٍ

تا بر آنان سنگ‌هایی از گل فرستیم؛ (۳۳)

(۵۱) الذاریات : ۳۴ - مُّسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ

سنگ‌هایی که نزد پروردگارت برای آن تجاوزکاران علامت‌گذاری شده است. (۳۴)

(۵۱) الذاریات : ۳۵ - فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

سپس فرشتگان را به سوی قوم لوط روانه ساختیم و هرکس از مؤمنان را که در آن شهر بود از آنجا بیرون کردیم. (۳۵)

(۵۱) الذاریات : ۳۶ - فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ

ولی در آنجا جز یک خانه که افرادش تسلیم حق بودند. و آن هم خانواده لوط بود، نیافتیم. (۳۶)

(۵۱) الذاریات : ۳۷ - وَ تَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

سپس آن دیار را زیر و زیر کردیم و در آن جا برای کسانی که از عذاب دردناک می ترسند، نشانه ای از یگانگی در ربوبیت خود برجای نهادیم.
(۳۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: نشانه های الهی در آسمان و زمین (آیات ۲۰-۲۳)

بعد: داستان حضرت موسی و فرعون (آیات ۳۸-۴۰)

ارتباط: ملائکه به عنوان رسولان الهی در قصه حضرت ابراهیم و عذاب قوم لوط

موضوعات مورد اشاره

ملائکه به شکل مهمانان نزد ابراهیم

بشارت ملائکه به تولد اسحاق

مأموریت ملائکه برای عذاب قوم لوط

نجات مؤمنان توسط ملائکه

نتیجه: ملائکه هم نقش بشارت دهنده و هم مجازات کننده را در نظام الهی ایفا می کنند

سوره نجم

آیه ۴ تا ۱۸

(۵۳) النجم : ۴ - إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

آن نیست مگر وحیی که از جانب خدا به او می رسد. (۴)

(۵۳) النجم : ۵ - عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ

جبریل، آن فرشته برخوردار از نیروهای سخت و پایدار، قرآن را به او آموخت. (۵)

(۵۳) النجم : ۶ - ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ

همو که از خرد و اندیشه ای استوار برخوردار است، او در چهره واقعی خود بر پیامبر ظاهر شد و ایستاد. (۶)

(۵۳) النجم : ۷ - وَ هُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ

آن‌گاه که در بالاترین کناره آسمان بود. (۷)

(۵۳) النجم : ۸ - ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى

سپس به پیامبر نزدیک شد، پس خود را به او رسانید تا او را بگیرد و به آسمان‌ها ببرد. (۸)

(۵۳) النجم : ۹ - فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى

چنان نزدیک شد که فاصله آن دو به اندازه دو کمان یا نزدیک‌تر بود. (۹)

(۵۳) النجم : ۱۰ - فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ

پس به پیامبر که بنده خدا بود، وحی کرد آنچه را وحی کرد. (۱۰)

(۵۳) النجم : ۱۱ - مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ

پیامبر آن را در دل دید و دریافت و دلش آنچه را دید به خطا ندید. (۱۱)

(۵۳) النجم : ۱۲ - أَفَتَمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ

آیا با او درباره آنچه می‌بیند مجادله می‌کنید، و اصرار دارید او خلاف آنچه را به عیان می‌بیند ادعا کند؟ (۱۲)

(۵۳) النجم : ۱۳ - وَ لَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ

او جبرئیل را در فرودی دیگر نیز در چهره واقعی‌اش مشاهده کرد. (۱۳)

(۵۳) النجم : ۱۴ - عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ

نزدیک آن درخت کنار که در انتهای آسمان‌هاست؛ (۱۴)

(۵۳) النجم : ۱۵ - عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ

که بهشت، جایگاه همیشگی مؤمنان نزدیک آن درخت است؛ (۱۵)

(۵۳) النجم : ۱۶ - إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ

آن‌گاه که درخت کنار را فراگرفت آنچه آن را فراگرفت. (۱۶)

(۵۳) النجم : ۱۷ - مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَ مَا طَغَى

دیده پیامبر نه منحرف شد که حقیقت را دگرگون ببند و نه از حد گذشت تا سراب را حقیقت انگارد. (۱۷)

(۵۳) النجم : ۱۸ - لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى

سوگند یاد می‌کنم که او بخشی از بزرگ‌ترین نشانه‌های پروردگارش را مشاهده کرد. (۱۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: دفاع از پیامبر(ص) و وحی الهی (آیات ۱-۳)

بعد: نقد بت‌پرستی مشرکان (آیات ۱۹-۲۵)

ارتباط: ملائکه به عنوان واسطه‌های وحی و تجلی‌دهندگان عظمت الهی

موضوعات مورد اشاره

آموزش پیامبر توسط ملائکه (جبرئیل)

عروج پیامبر به ملکوت و مشاهده ملائکه

حقانیت وحی با حضور ملائکه

عظمت و قدرت فرشتگان وحی

نتیجه: ملائکه حلقه اتصال وحی الهی به پیامبران و نمایش‌دهندگان عظمت پروردگار هستند

آیه ۲۴ تا ۲۸

(۵۳) النجم : ۲۴ - أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى

مگر آدمی هر چه را آرزو کند- به صرف آرزو کردن- به دست خواهد آورد که اینان با آرزوی شفاعت فرشتگان یا خدا بودن معبودانشان، به شفاعت آنها دل بسته و خدایی آنها را باور کرده‌اند؟ (۲۴)

(۵۳) النجم : ۲۶ - وَ كَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَ يَرْضَى

و چه بسیار فرشتگانی که در آسمان‌ها [و در مقام قرب الهی] هستند و شفاعتشان هیچ سودی ندارد، و هیچ کاری از آنان ساخته نیست، مگر پس از آن که خدا به کسی از آنان که بخواهد و بپسندد رخصت دهد. (۲۶)

(۵۳) النجم : ۲۷ - إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْإِنثَىٰ إِنَّ مِشْرَکَانَ کَہ سَرای آخرت را باور ندارند، فرشتگان را دختران خدا می‌شمرند و آنها را با نام‌هایی که ویژه زنان است، نامگذاری می‌کنند. (۲۷)

(۵۳) النجم : ۲۸ - وَ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

آنان به این اعتقادشان هیچ دانشی ندارند و تنها از وهم و خیال خود پیروی می کنند، و قطعاً گمان- تا چه رسد به وهم و خیال- برای دستیابی به حق هرگز بسنده نیست. (۲۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: نقد بت پرستی و نامگذاری های بی اساس (آیه ۲۳)

بعد: هشدار به رویگردانان از ذکر خدا (آیه ۲۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان نشانه ای از شناخت صحیح الهی در مقابل تصورات باطل مشرکان

موضوعات مورد اشاره

محدودیت قدرت ملائکه بدون اذن الهی (آیه ۲۶)

انحراف مشرکان در شناخت ملائکه و انتساب جنسیت به آنها (آیه ۲۷)

پیروی مشرکان از گمان های بی پایه درباره ملائکه (آیه ۲۸)

حاکمیت مطلق الهی بر ملائکه و نظام آفرینش (آیه ۲۵)

نتیجه: ملائکه مظهر بندگی محض و مجریان اراده الهی هستند، نه آنگونه که مشرکان در توهمات خود می پندارند

سوره قمر

آیه ۳۶ تا ۳۹

(۵۴) القمر : ۳۶ - وَ لَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتْنَا فَتَمَارَوْا بِالْأَنْذَرِ

بی گمان لوط قومش را از عذابی که ایشان را بدان گرفتیم، بیم داده بود، ولی آنان در هشدار و اخطار او تشکیک کرده به بحث و جدال پرداختند. (۳۶)

(۵۴) القمر : ۳۷ - وَ لَقَدْ رَاودُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَ نَذَرِ

و از او خواستند تا مهمانانش را (فرشتگانی که به صورت انسان ها نزد او بودند) در اختیارشان نهد؛ ما هم چشمانشان را محو کردیم و فروغ از دیدگانشان گرفتیم، پس [گفتیم:] عذاب مرا و آنچه شما را بدان هشدار دادم بچشید! (۳۷)

(۵۴) القمر : ۳۸ - وَ لَقَدْ صَبَّحَهُمْ بِكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقَرٌّ

و همانا در سپیده دمی، عذابی تحلف ناپذیر به سراغشان آمد. (۳۸)

(۵۴) القمر : ۳۹ - فَذُوقُوا عَذَابِي وَ نَذْرُ

پس [به آنان گفتیم:] عذاب مرا و آنچه شما را بدان هشدار دادم بچشید! (۳۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: سرگذشت عذاب قوم لوط و نجات مؤمنان (آیات ۳۳-۳۵)

بعد: تسهیل قرآن برای پندپذیری و سرگذشت فرعونیان (آیات ۴۰-۴۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان عذاب الهی و حافظان مؤمنان در ماجرای قوم لوط

موضوعات مورد اشاره

اخطارهای پی در پی ملائکه به قوم لوط (آیه ۳۶)

نقش ملائکه در مجازات قوم لوط با عذاب استقرار یافته (آیه ۳۸)

مداخله ملائکه برای نجات آل لوط (آیه ۳۴)

اجرای عذاب الهی توسط ملائکه (آیه ۳۷ و ۳۹)

نتیجه: ملائکه هم مجریان عذاب الهی بر کافران و هم نجات دهندگان مؤمنان در سرنوشت قوم لوط بودند

سوره واقعه

آیه ۸۵

(۵۶) الواقعة : ۸۵ - وَ نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَ لَكِنْ لَا تَبْصُرُونَ

و ما از شما به او نزدیک‌تریم ولی شما ما و فرشتگان ما را نمی‌بینید، (۸۵)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف لحظات سخت احتضار (آیات ۸۳-۸۴)

بعد: بیان ناتوانی انسان در بازگرداندن روح (آیات ۸۶-۸۷)

ارتباط: ملائکه به عنوان حاضرین در لحظه جان دادن و قبض روح

موضوعات مورد اشاره

حضور ملائکه در هنگام جان دادن (آیه ۸۵)

مشاهده ناپذیری ملائکه برای انسان‌ها (آیه ۸۵)

تسلط ملائکه بر فرآیند قبض روح (ارتباط با آیه ۸۷)

نتیجه: ملائکه در لحظات پایانی عمر انسان حاضر و مسئولیت قبض روح، هرچند برای مردم قابل مشاهده نیستند

سوره حدید

آیه ۱۲

(۵۷) الْحَدِيدُ : ۱۲ - يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَوْمَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

آن پاداش نفیس روزی به انفاق‌کنندگان داده می‌شود که مردان و زنان مؤمن را می‌بینی که نورشان پیشاپیش آنان و در طرف راستشان به سرعت می‌رود، چرا که خود به سوی درجات بهشت و مقام قرب الهی با شتاب در حرکت‌اند. فرشتگان به آنان می‌گویند: امروز مژدگانی شما باغ‌هایی آکنده از درختان است که از زیر آنها جویبارها روان است؛ جاودانه در آن‌جا خواهید بود. این است سعادت بزرگ. (۱۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: تشویق به انفاق در راه خدا و وعده پاداش الهی (آیات ۱۰-۱۱)

بعد: توصیف وضعیت منافقان در قیامت و محرومیت آنان از نور (آیات ۱۳-۱۴)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان پاداش الهی و واسطه‌های نور الهی برای مؤمنان

موضوعات مورد اشاره

اعطای نور به مؤمنان توسط ملائکه در قیامت (آیه ۱۲)

همراهی ملائکه با مؤمنان در مسیر بهشت (آیه ۱۲)

تفکیک مؤمنان و منافقان توسط ملائکه (ارتباط با آیه ۱۳)

نتیجه: ملائکه در قیامت مسئولیت اعطای نور الهی به مؤمنان و هدایت آنان به سوی بهشت، و محرومیت منافقان از این موهبت

سوره تحریم

آیه ۴ و ۶

(۶۶) التَّحْرِيمُ : ۴ - إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ

شما دو زن با این عملی که مرتکب شده‌اید دل‌هایتان به انحراف کشیده شده و لازم است توبه کنید؛ پس اگر به سوی خدا بازگردید و از آزار پیامبر دست بردارید [کاری شایسته کرده‌اید]، و اگر بر ضد او همدستان شوید، خداوند خود یاور اوست و جبریل و صالحی از مؤمنان نیز یاور اویند، و علاوه بر اینان، فرشتگان هم پشتیبان او خواهند بود. (۴)

(٦٦) التحريم : ٦ - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خود و خانواده‌هایتان را از آتشی که هیزمش مردم و سنگ‌ها خواهند بود، نگه دارید. بر آن آتش فرشتگانی سختگیر و نیرومند گمارده شده‌اند، که از آنچه خدا به آنان فرمان داده است سرپیچی نمی‌کنند و آنچه را که بدان مأمور شده‌اند انجام می‌دهند. (٦)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: افشای راز پیامبر(ص) توسط همسران و واکنش الهی (آیه ٣)

بعد: هشدار به همسران پیامبر (آیه ٥) و توصیه به تقوا (آیات ٧-٨)

ارتباط: ملائکه به عنوان دو گروه متفاوت؛ حامیان پیامبر(ص) و مجازاتگران گنهکاران

موضوعات مورد اشاره

جبرئیل و صالح مؤمنین و ملائکه به عنوان یاوران پیامبر

ملائکه به عنوان پشتیبانان نظام نبوت

ملائکه دوزخ به عنوان مجریان عذاب الهی

اطاعت مطلق فرشتگان از فرامین پروردگار

نتیجه: ظهور ملائکه در دو نقش متقابل: حامیان و پشتیبانان پیامبر(ص) و مؤمنان صالح (آیه ٤) و مجازاتگران سختگیر گنهکاران

سوره ملک

آیه ٧ و ٨

(٦٧) الملك : ٧ - إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَ هِيَ تَفُورُ

هنگامی که در دوزخ افکنده شوند نعره دمش آن را می‌شنوند و بدین طریق آنان را در خود فرومی‌برد و پیوسته می‌جوشد و آنان را بالا و پایین می‌برد. (٧)

(٦٧) الملك : ٨ - تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

نزدیک است از شدت خشم پاره‌پاره شود. هرگاه گروهی از کافران در آن افکنده شوند، فرشتگان نگهبان آن، سرزنش‌کنان از آنان می‌پرسند: مگر برای شما پیامبری هشداردهنده نیامد؟ (٨)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف عذاب دوزخ برای کافران (آیات ٥-٦)

بعد: اعتراف کافران به گناه و سرنوشت شوم آنها (آیات ۹-۱۱)

ارتباط: ملائکه به عنوان خازنان و نگهبانان دوزخ و مجریان عذاب الهی

موضوعات مورد اشاره

توصیف حال دوزخ هنگام انداختن کافران

صدای مهیب و جوشش دوزخ

ملائکه خازن دوزخ و مسئولان عذاب

پرسش توبیخ آمیز ملائکه از کافران

شدت خشم دوزخ از کثرت گنهکاران

نتیجه: ملائکه مجریان دقیق و قاطع عدالت الهی و هم مسئولیت عذاب، نشاندهنده نظام دقیق پاداش و کیفر در آخرت

آیه ۱۶

(۶۷) الْمَلِكُ : ۱۶ - أَأَمْنْتُمْ مِنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ

آیا شما که ربوبیت خدا را بر جهان هستی انکار می‌کنید از آن فرشتگانی که در آسمانند ایمنید که زمین را بشکافند و شما را در آن فروبرند، پس ناگهان زمین به لرزه درآید؟ (۱۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: نعمت‌های الهی در زمین و اشاره به معاد (آیه ۱۵)

بعد: هشدار درباره عذاب‌های آسمانی (آیات ۱۷-۱۸)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان قدرت الهی در عذاب و کنترل جهان

موضوعات مورد اشاره

سلطه الهی بر آسمان و زمین (آیه ۱۶)

تهدید به خسف (فرو رفتن زمین) به دستور خدا

نقش ملائکه در اجرای عذاب‌های الهی (ارتباط با آیه ۱۷)

هشدار به کافران درباره عذاب ناگهانی

نتیجه: ملائکه مجریان اراده الهی در نظام آفرینش

سوره حاقه

آیه ۱۷ و ۱۹

(۶۹) الحاقه : ۱۷ - وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

و فرشتگان در اطراف آن مستقرند و عرش پروردگارت را در آن روز هشت تن بر فراز آنان حمل می کنند. (۱۷)

(۶۹) الحاقه : ۱۹ - فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ يَمِينَهُ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَقْرَبُ كِتَابِيهِ

[و کارنامه اعمالتان به شما داده می شود،] اما کسی که کارنامه اش به دست راستش داده شود، می گوید: ای فرشتگان، کارنامه مرا بگیریید و بخوانید؛ (۱۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف حوادث قیامت و شکافتن آسمان (آیات ۱۵-۱۶)

بعد: وضعیت انسانها در روز حساب و سرنوشت نیکوکاران (آیات ۲۰-۲۳)

ارتباط: ملائکه به عنوان حاملان عرش الهی و حاضرین در صحنه قیامت

موضوعات مورد اشاره

حضور ملائکه در اطراف آسمانهای شکافته شده

هشت فرشته حامل عرش الهی

نظم و استواری نظام قیامت با حضور ملائکه

ملائکه به عنوان تسلیم کنندگان نامه اعمال

همراهی ملائکه با صالحان در بهشت (ارتباط با آیات ۲۱-۲۳)

نتیجه: نقش محوری ملائکه در برپایی نظام الهی در قیامت .

آیه ۳۰ تا ۳۲

(۶۹) الحاقه : ۳۰ - خُذُوهُ فَغُلُّوهُ

آن گاه خدا به فرشتگان می گوید: بگیریید او را و در غل کشید. (۳۰)

(۶۹) الحاقه : ۳۱ - ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ

سپس وی را به آتش دوزخ درافکنید. (۳۱)

(٦٩) الحاقه : ٣٢ - ثُمَّ فِي سُلْسَلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ

آن گاه او را در زنجیری که درازی آن هفتاد ذراع است در بند کشید. (٣٢)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: اظهار ندامت گنهکاران و از دست دادن قدرشان (آیات ٢٨-٢٩)

بعد: بیان دلایل عذاب (کفر و بخل) (آیات ٣٣-٣٤)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان عذاب الهی برای گنهکاران متکبر

موضوعات مورد اشاره

مرحله اول مجازات: فرمان الهی به ملائکه برای دستگیری مجرم و غل و زنجیر کردن

مرحله دوم: انداختن در آتش دوزخ و اجرای دقیق فرمان الهی توسط ملائکه

مرحله سوم: بستن با زنجیرهای هفتاد ذراعی و شدت عمل ملائکه در اجرای عدالت الهی

نتیجه: ملائکه مجریان قاطع و بدون تخلف فرامین الهی با نظم و دقت تمام مراحل عذاب برای گنهکاران متکبر

سوره معارج

آیه ٣ و ٤

(٧٠) المعارج : ٣ - مَنْ أَلَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

و از جانب خداوندی است که دارای درجات است و هرفرشته‌ای به تناسب مقام قریبش به سوی آن درجات عروج می‌کند. (٣)

(٧٠) المعارج : ٤ - تَعْرَجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

فرشتگان و روح در روز قیامت، روزی که مقدار آن پنجاه هزار سال از سال‌های دنیاست به سوی او بالا می‌روند. (٤)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: درخواست عذاب برای کافران و قطعی بودن آن (آیات ١-٢)

بعد: تسلیت به پیامبر درباره نزدیک بودن قیامت (آیات ٥-٧)

ارتباط: ملائکه به عنوان موجوداتی که در نظام طولی قیامت نقش اساسی دارند

موضوعات مورد اشاره

اشاره به خداوند صاحب مقامات عالی

آمادگی نظام آسمانی برای عذاب کافران

عروج ملائکه و روح به سوی خدا

بیان مدت زمان عروج (پنجاه هزار سال)

همراهی روح با ملائکه در این سیر صعودی

نتیجه: ملائکه واسطه‌های ارتباطی بین زمین و عرش الهی و عروج نشان‌دهنده اهمیت نقش ملائکه در نظام تکوینی و تشریعی

سوره جن

آیه ۹

(۷۲) الجن : ۹ - وَ أَتَاكُمْ نَعْدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلْسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمَعُ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شَهَابًا رَصْدًا

و پیش از نزول قرآن، ما در آسمان برای شنیدن سخنان فرشتگان در مکان‌هایی می‌نشستیم، ولی اکنون هر کس در آن‌جا دزدانه گوش بسپارد، شهابی را برای خود در کمین می‌یابد. (۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان تلاش جن برای استراق سمع و تغییر اعتقاداتشان (آیات ۵-۸)

بعد: سردرگمی جن در فهم مقدرات الهی (آیات ۱۰-۱۲)

ارتباط: ملائکه به عنوان محافظان آسمان و مانعان استراق سمع شیاطین

موضوعات مورد اشاره

حضور شدید ملائکه محافظ در آسمان (ارتباط با آیه ۸)

شهاب‌ها به عنوان سلاح ملائکه علیه شیاطین

نظام مراقبتی دقیق ملائکه برای جلوگیری از نفوذ شیاطین

تغییر وضعیت آسمان پس از بعثت پیامبر(ص)

نتیجه: ملائکه سپاه محافظ وحی الهی با سیستم دفاعی دقیق (شهاب‌ها) از استراق سمع شیاطین

سوره مدثر

آیه ۳۰ و ۳۱

(۷۴) المدثر : ۳۰ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

نوزده تن بر آن گمارده شده‌اند. (۳۰)

(۷۴) المدثر : ۳۱ - وَ مَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَ مَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَ يَزِدَّ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَ لَا يَرْتَابِ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ لِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَ مَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَ مَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ

و ما نگهبانان دوزخ را جز از فرشتگان قرار ندادیم و شماره آنها را جز برای آزمایش کافران یادآوری نکرده‌ایم، تا اهل کتاب بدانند که این خبر با آنچه در کتاب‌هایشان آمده است مطابق است و در پی آن، کسانی هم که [به قرآن] ایمان آورده‌اند بر ایمانشان بیفزایند و آنان که کتاب آسمانی به ایشان داده شده و نیز مؤمنان در حقانیت قرآن تردید نکنند، و سرانجام کسانی که در دل‌هایشان بیماری شک و نفاق است و کفرپیشگان بگویند: خدا از توصیف نگهبانان دوزخ که نوزده فرشته‌اند چه چیزی اراده کرده است؛ این تعداد اندک از فرشتگان چگونه می‌تواند آن‌همه دوزخیان را کفر دهند؟! بدین‌گونه خدا هر که را بخواهد به بیراهه می‌کشد و هر که را بخواهد به راه راست رهنمون می‌شود. و شمار سپاهیان پروردگارت را جز او کسی نمی‌داند، و یادآوری تعدادشان جز تذکاری برای بشر نیست. (۳۱)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف دوزخ و تعداد نگهبانان آن (آیات ۲۷-۳۰)

بعد: سوگندهای الهی به نشانه‌های طبیعی و هشدار به انسان‌ها (آیات ۳۲-۳۷)

ارتباط: ملائکه به عنوان نگهبانان دوزخ و ابزاری برای امتحان انسان‌ها

موضوعات مورد اشاره

تعداد ۱۹ فرشته نگهبان دوزخ (ارتباط با آیه ۳۰)

ملائکه به عنوان مجریان عذاب الهی برای کافران

هدف الهی از تعیین تعداد خاص ملائکه: آزمایش مردم

حکمت الهی در تعداد ملائکه به عنوان درس عبرت برای بشر

نتیجه: ملائکه ابزار حکیمانه الهی مجازاتگر کافران و وسیله‌ای برای امتحان و رشد معنوی بندگان

سوره مرسلات

آیه ۱ تا ۷

(۷۷) المرسلات : ۱ - وَ الْمُرْسَلَاتُ عِرفاً

سوگند به فرشتگان وحی که پی‌درپی فرستاده می‌شوند، (۱)

(۷۷) المرسلات : ۲ - فَالْعَاصِفَاتُ عَصِفْنَ

و آن‌گاه که فرستاده شوند همچون بادی توفنده راه می‌پویند، (۲)

(۷۷) المرسلات : ۳ - وَ النَّاشِرَاتُ نَشَرْنَ

و سوگند به آن فرشتگانی که صحیفه‌های وحی را برای پیامبر می‌گشایند، (۳)

(۷۷) المرسلات : ۴ - فَالْفَارِقَاتُ فَرَّقْنَ

و آن‌گاه که بگشایند، جدا ساختن حق را از باطل و حلال را از حرام آغاز می‌کنند، (۴)

(۷۷) المرسلات : ۵ - فَالْمُلْقِيَاتُ ذُكِّرْنَ

و سپس صحیفه‌های وحی را به صورت قرآن که یادآور است بر پیامبر می‌افکنند، (۵)

(۷۷) المرسلات : ۶ - عَذْرَاءٌ أَوْ تَزْنِي

تا اتمام حجّتی باشد یا اخطار و هشدار؛ (۶)

(۷۷) المرسلات : ۷ - إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٍ

به اینها سوگند که آنچه به شما وعده داده می‌شود (رستخیز و جزا و پاداش) قطعاً تحقق خواهد یافت. (۷)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: سوگندهای الهی به پدیده‌های طبیعی (آیات ۱-۷)

بعد: توصیف حوادث قیامت (آیات ۸-۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان نیروهای فعال در نظام تکوینی و اجرای فرامین الهی

موضوعات مورد اشاره

فرشتگان مأمور برای انجام مأموریت‌های خاص برای تدبیر امور جهان

فرشتگان تندبادها و تغییردهندگان اوضاع، عاملان تحولات شدید در نظام طبیعت

فرشتگان گسترده‌کننده رحمت الهی، پراکنده‌کنندگان برکات و روزی‌ها

فرشتگان جداکننده حق از باطل، ممیزان در روز قیامت

القاء‌کنندگان وحی و پیام‌های الهی، هشداردهندگان و بشارت‌دهندگان

نتیجه: ملائکه نیروهای فعال و متنوع در نظام آفرینش با مسئولیت خاصی در تدبیر جهان و هدایت بشر

سوره نباء

آیه ۱۹

(۷۸) النباء: ۱۹ - وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا

و آسمان گشوده می شود و درهایی می گردد و جهان آدمیان به جهان فرشتگان می پیوندد. (۱۹)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف روز فصل و نفخ صور (آیات ۱۷-۱۸)

بعد: دگرگونی کوه ها و آماده بودن جهنم (آیات ۲۰-۲۱)

ارتباط: ملائکه به عنوان مجریان گشودن آسمان ها و پیوند جهان آدمیان به جهان فرشتگان

موضوعات مورد اشاره

گشوده شدن آسمان به صورت درهای متعدد

ملائکه به عنوان دربانان و مسئولان این درهای آسمانی

پیوند جهان آدمیان به جهان فرشتگان

نتیجه: ملائکه با گشودن درهای آسمان، و پیوند جهان آدمیان به جهان فرشتگان، جهت ظهور کامل نظام جدید الهی

آیه ۳۸

(۷۸) النباء: ۳۸ - يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا

آن روز از سخن گفتن ناتوانند که روح و فرشتگان به صف می ایستند. از حاضران در صحنه قیامت- چه آدمیان و چه جنیان و

چه فرشتگان- جز آن کسی که خدای رحمان به او اجازه دهد و سخن به صواب گوید، لب به سخن نمی گشاید. (۳۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان عظمت خداوند و ناتوانی مخلوقات از خطاب با او (آیه ۳۷)

بعد: تأکید بر حقانیت روز قیامت و هشدار درباره عذاب (آیات ۳۹-۴۰)

ارتباط: ملائکه به همراه روح، حاضرین در صحنه قیامت و تابعان محض فرمان الهی

موضوعات مورد اشاره

صف بندی منظم ملائکه و روح در قیامت

سکوت مطلق فرشتگان جز با اذن خاص الهی

گفتار محدود و حساب شده ملائکه فقط با اجازه خداوند

نتیجه: ملائکه نماد کامل بندگی و انضباط الهی با نظمی بی نظیر و اطاعتی مطلق، عظمت نظام الهی

سوره نازعات

آیه ۱ تا ۸

(۷۹) النازعات : ۱ - وَ النَّازِعَاتِ غُرُقًا

سوگند به آن فرشتگانی که از پایگاه‌های خود برای انجام مأموریت الهی، مجدانه از جا برمی‌خیزند، (۱)

(۷۹) النازعات : ۲ - وَ النَّاشِطَاتِ نَشْطًا

و سوگند به آنان، که چون از جایگاه خود بیرون روند به آسانی خارج می‌شوند، (۲)

(۷۹) النازعات : ۳ - وَ السَّابِّحَاتِ سُبْحًا

و سوگند به آنان، که چون روند شتاب می‌ورزند، (۳)

(۷۹) النازعات : ۴ - فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا

و به سوی آنچه خدا اراده کرده است چنان‌که باید سبقت می‌گیرند، (۴)

(۷۹) النازعات : ۵ - فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا

و کار جهان را تدبیر می‌کنند؛ به همه اینها سوگند که شما برانگیخته خواهید شد؛ (۵)

(۷۹) النازعات : ۶ - يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ

در آن روز که صیحه‌ای بزرگ رخ دهد. (۶)

(۷۹) النازعات : ۷ - تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ

و از پی آن بانگی دیگر برخیزد. (۷)

(۷۹) النازعات : ۸ - قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

آن روز که چنین شود، دل‌هایی بلرزند. (۸)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: سوگندهای الهی به ملائکه و فعالیت‌های مختلف آنان (آیات ۱-۵)

بعد: توصیف حوادث قیامت و واکنش انسان‌ها (آیات ۶-۱۴)

ارتباط: ملائکه به عنوان نیروهای فعال در نظام تکوین و مجریان امور قیامت

موضوعات مورد اشاره

فرشتگان قبض‌کننده ارواح کافران به شدت

فرشتگان قبض‌کننده ارواح مؤمنان به آرامی

فرشتگان شناور در عوالم وجود و حرکت‌دهندگان نظام هستی

فرشتگان پیش‌تاز در اجرای فرامین و سرعت در انجام اوامر الهی

تدبیرکنندگان امور جهان، مدیران نظام آفرینش

نتیجه: ملائکه نیروهای متعدد و تخصص‌یافته الهی با ویژگی خاص خود، مسئول بخشی از نظام تکوین

سوره عبس

آیه ۱۵ و ۱۶

(۸۰) عبس : ۱۵ - بِأَيِّدِي سَفَرَةٍ

با دست فرشتگانی به سوی پیامبر فرستاده شده است، (۱۵)

(۸۰) عبس : ۱۶ - كَرَامَ بَرَّةٍ

فرشتگانی که بزرگوار و نیکوکارند. (۱۶)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: اشاره به قرآن به عنوان تذکره الهی و صحف مکرمه (آیات ۱۱-۱۴)

بعد: نکوهش انسان کفران‌پیشه و بیان مراحل آفرینش او (آیات ۱۷-۲۰)

ارتباط: ملائکه به عنوان حاملان و حافظان وحی الهی و واسطه‌های انتقال معارف

موضوعات مورد اشاره

فرشتگان نویسنده وحی و واسطه‌های انتقال پیام الهی به پیامبران

حاملان صحف آسمانی

فرشتگان گرامی قدر و پاک سرشت

پاک از هر عیب و نقص

نگهبانان و ناقلان وحی الهی

واسطه‌های میان خدا و پیامبران

نتیجه: ملائکه نگهبانان و حاملان وحی الهی که با شرافت ذاتی و طهارت وجودی، مسئولیت انتقال و حفظ معارف الهی

سوره تکویر

آیه ۱۹ تا ۲۴

(۸۱) التکویر : ۱۹ - إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ

که قرآن سخن فرستاده‌ای ارجمند (جبرئیل) است. (۱۹)

(۸۱) التکویر : ۲۰ - ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ

همو که نیرومند و نزد خدای صاحب عرش مقرب و دارای مقام و منزلت است. (۲۰)

(۸۱) التکویر : ۲۱ - مَطَاعٍ ثُمَّ أَمِينٍ

در آن‌جا فرشتگان دیگر از او فرمان می‌برند و در ابلاغ آنچه خدا به او فرمان می‌دهد امین است. (۲۱)

(۸۱) التکویر : ۲۲ - وَ مَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ

و سوگند به همه اینها که محمد مبتلا به جنون نیست؛ او سال‌ها همراه و همنشین شما بوده است. (۲۲)

(۸۱) التکویر : ۲۳ - وَ لَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ

او قطعا جبریل را در آن کرانه روشن مشاهده کرد. (۲۳)

(۸۱) التکویر : ۲۴ - وَ مَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ

و او در ابلاغ پیام‌های غیبی به شما، بخل نمی‌ورزد. (۲۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: سوگندهای الهی به پدیده‌های قیامت (آیات ۱-۱۸)

بعد: تأکید بر حقانیت قرآن و رسالت پیامبر(ص) (آیات ۲۵-۲۹)

ارتباط: جبرئیل به عنوان فرشته وحی و واسطه بین خدا و پیامبر(ص)

موضوعات مورد اشاره

جبرئیل: رسول کریم (آیه ۱۹)

دارای قدرت و مقام بلند نزد خدا (آیه ۲۰)

مطاع در ملکوت و امین در وحی (آیه ۲۱)

حقانیت پیامبر(ص): نفی جنون از پیامبر (آیه ۲۲)

مشاهده جبرئیل توسط پیامبر در افق روشن (آیه ۲۳)

ابلاغ کامل وحی بدون کوتاهی (آیه ۲۴)

نتیجه: جبرئیل فرشته مقرب و امین وحی امانت‌دار کامل در انتقال پیام

سوره انفطار

آیه ۱۰ تا ۱۲

(۸۲) الانفطار : ۱۰ - وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ

و قطعاً فرشتگانی بر شما گمارده شده‌اند که نگهبان اعمالتان هستند؛ (۱۰)

(۸۲) الانفطار : ۱۱ - كَرَامًا كَاتِبِينَ

فرشتگانی بزرگوار که اعمال شما را می‌نگارند، (۱۱)

(۸۲) الانفطار : ۱۲ - يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

آنچه را انجام می‌دهید می‌دانند. (۱۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: توصیف حوادث شگفت‌انگیز قیامت (آیات ۱-۹)

بعد: بیان سرنوشت نیکوکاران و بدکاران (آیات ۱۳-۱۹)

ارتباط: ملائکه به عنوان ناظران و ثبت‌کنندگان دقیق اعمال انسان‌ها

موضوعات مورد اشاره

فرشتگان نگهبان و مراقب اعمال

حاضر و ناظر دائم بر انسان‌ها

فرشتگان بزرگوار نویسنده

ثبت‌کنندگان دقیق تمام اعمال

نظارت همه‌جانبه بر حرکات و سکانات

نتیجه: ملائکه سیستم دقیق ثبت و ضبط اعمال با شرافت و آگاهی کامل، نظم و دقت نظام الهی در محاسبه اعمال

سوره فجر

آیه ۲۲

(۸۹) الفجر : ۲۲ - وَ جَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

و فرمان پروردگارت دررسد و فرشتگان صف در صف بیایند، (۲۲)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: نکوهش رفتارهای ناپسند انسان‌ها (آیات ۱۷-۲۱)

بعد: توصیف وضعیت انسان در روز قیامت (آیات ۲۳-۲۶)

ارتباط: ملائکه به عنوان همراهان خداوند در صحنه قیامت و مجریان عدالت الهی

موضوعات مورد اشاره

صف‌بندی منظم ملائکه در حضور پروردگار

همراهی ملائکه با خداوند در روز جزا

آمادگی کامل ملائکه برای اجرای فرامین الهی

نتیجه: ملائکه نماد نظم و عظمت نظام الهی در قیامت و آماده اجرای فرامین پروردگار

سوره قدر

آیه ۴ و ۵

(۹۷) القدر : ۴ - رَتَزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

در آن شب، فرشتگان و روح به اذن پروردگارشان فرود می‌آیند تا هرامری را تدبیر کنند و آن را سامان دهند. (۴)

ارتباط با آیات قبل و بعد

قبل: بیان نزول قرآن در شب قدر و عظمت این شب (آیات ۱-۳)

بعد: تأکید بر برکت و تقدیر امور در این شب (ارتباط ضمنی با محتوای آیات)

ارتباط: ملائکه و روح به عنوان نازل‌شوندگان رحمت و برکات الهی در شب قدر

موضوعات مورد اشاره

نزول ملائکه و روح در شب قدر (آیه ۴):

فرود فرشتگان به زمین با رحمت و برکات الهی

سلام و امنیت در این شب (آیه ۵):

دروود فرشتگان بر مؤمنان تا طلوع فجر

برقراری آرامش و امنیت به برکت حضور ملائکه

نتیجه: تبدیل ملائکه و روح در شب قدر به حاملان رحمت، برکات، و تدبیر امور الهی